

ARKEOL-OS. 76/19.4.2006 M

YLITORNIO 92 RAANUJÄRVI, KUUSIKKOROVA

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 25.-28.9.2000

Hilkka Oksala
Oulun yliopisto, yleinen arkeologia

SISÄLTÖ

	Sivu
Perustietolehti	2
JOHDANTO – lähtökohdat ja hallinnointi	3
KYSYMYKSENASETELU	3
MUINAISJÄÄNNÖKSEN YMPÄRISTÖ	4
MENETELMÄT	8
<u>Lähestymistapa</u>	8
<u>Mittaukset ja koordinaatisto</u>	8
Korkeuskiintopiste	8
Koordinaattilinjat	9
<u>Kaivamistekniikka</u>	9
<u>Dokumentointi</u>	10
STRATIGRAFISET HAVAINNOT JA LÖYDÖT	12
<u>Maisemahavainnot</u>	12
A) Löytöalue 1.	12
B) Painanteet 1.-3.	12
C) Painanteet 4.-6.	12
<u>Lähihavainnot</u>	13
A) Painanne 1: koeruutu 500/500	13
B) Koekuopat	14
C) Löydöt	15
TIIVISTELMÄ	17
LÄHTEET	20
<u>Arkistot</u>	20
<u>Kirjallisuus</u>	20
LIITTEET I-VII	
KARTAT 1.-6.	
<u>LÖYTÖLUETTELO</u>	

YLITORNIO 92 Raanujärvi, Kuusikkorova

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 25.-28.9.2000

Hilkka Oksala
Oulun yliopisto, yleinen arkeologia

Kylä: Raanujärvi

Tila: Rn:o 17:22, 29 Rantala

Om. Marjatta K. Torvi, Ruotsi

Kari K. Oinas, Ruotsi

Aulis A. Oinas, Keskitalontie 13, 96600 ROVANIEMI

Leila H. Marttila, Huvilakatu 27 A 24, 00150 HELSINKI

Juhani E. Oinas, Nilspetterintie 12, 95450 TORNIO

Teuvo T. Oinas, Sarsankuja 17, 36270 KANGASALA

Sini K. Salminen, Atomikatu 5 B 25, 33720 TAMPERE

Peruskarttalehti: 2632 12 RAANUJÄRVI (1977)

Koordinaatit x= 7394 30, y= 534 72, x= 117.55 m mpy

Koekaivauslöydöt: KM 35801=1-5

Valokuvat: Oulun yliopisto Arkeologian laboratorion arkisto (OYAL):

Negatiivit 2/19-24, 3/1-2, tunnuksat 9.IX.53, 54 (LLRA-00)

Diat n:o 24920-24927 (LLRA-00)

Aikaisemmat tutkimukset ja löydöt:

Torvinen, Markku 1981: Ylitornio 92 (Kuusikkorova) kivik. asuinpaikka. Ylitornion Meltosjärven tarkastuskäynnin yhteydessä 29.7.1981 suoritettu inventointi.

Museovirasto, Esihist. tsto, top. arkisto. Helsinki.

Löydöt KM 21360 kvartsia 10 katkelmaa.

Oksala, Hilkka 1991: Tengeliönjokiseutu kivikautisena kulttuuriympäristönä. Turun yliopisto, Suomalainen ja vertaileva arkeologia. Pro gradu -tutkielma, ss. 119-126.

Koekaivauksen laajuus: Koeruutu 0.25 m². Näyteala n. 40 x 10 m (W-E); koekuoppien lukumäärä 3 kpl.

Tutkimusperuste: Muinaismuistokohteen luonteen ja ajoittumisen täsmentäminen.

Sisältö: 18 sivua tekstiä
9 liitesivua
6 karttaa
3 kuvataulua
1 löytöluettelo
7 löytöpiirrosta
8 negatiivia
8 diaa

JOHDANTO – lähtökohdat ja hallinnointi

Raanujärven Kuusikkorovan löytöpaikka valittiin arkeologisen tutkimuksen kohteeksi syksyllä 2000 osana neljässä Länsi-Lapin kunnassa, Ylitornion lisäksi Pellossa, Kolarissa ja Muoniossa toteutettua pienimuotoisten koekaivausten ohjelmaa esihistoriallisissa löytöpaikoissa. Tutkimuksen lähtökysymyksinä olivat alueen kivikauden ilmiöt, kuten aineellisen kulttuurijäämistön piirteet ja niiden taustalla olleet ihmiset ja yhteisöt.

Syyt Kuusikkorovan kohdevalintaan olivat 1) kohteen aiemmin määritelty varhainen mesoliittinen luonne korkeussijainnin ja kvartsilöydöstön perusteella edustaen ehkä jo jääkaudenjälkeistä Ancylus-järven rannikkopyyntitukikohtaa (Oksala 1991: 124); 2) lähdekriittinen luotettavuus Museoviraston hyväksymänä löytöpaikkana, jonka on rekisteröinyt tutkija Markku Torvinen virallisen tarkastusmatkan yhteydessä v. 1981 (Torvinen 1981; Kotivuori – Torvinen 1992: 95).

Koetutkimuksen toivottiin antavan vastauksia erityisesti varhaisen mesoliittisen kivikauden paikallista elämänmuotoa koskevaan kysymykseen. Keskeiseksi tavoitteeksi muodostui ajoittavan radiohiilinäytteen suodattaminen mahdollisimman luotettavasta yhteydestä koeruudun harkitun sijoittelun kautta muun koekuopituksen, näytteenoton ja dokumentaation rinnalla.

Ylitornion arkeologinen kaivaushistoria alkoi 91 vuotta sitten, jolloin Lohijärven Krunnissa tutkitut kivikaudentyypiset kerrostumat ja esim. Rovaniemen hakkujen käyttö haluttiin yhdistää varhaismetallikautiseen itäisten pronssikirveiden valantaan (Tallgren 1911; Koivunen 1991: 124-125). Oulun yliopiston historian laitoksen tutkimuksia kunnassa toteutettiin 1970-luvulla kivi- ja metallikauden yhteydessä Lohijärven Kenttämaassa (Kostet 1978) sekä keskiajan ja historiallisen kauden kohteissa Kainuunkylässä ja Lassheikissä (ks. Koivunen 1991: 130-131, 146-149, 152-153). Meltosjärvellä Museovirasto koekaivoi kivikautista asuinpaikkaa v. 1982 (Torvinen 1982; Kotivuori – Torvinen 1992: 89). Inventointitutkimuksia Ylitorniolla on suoritettu 1970-luvun lopulla sekä kesällä 2001 (Piipari 1981; Sarkkinen – Torvinen 2001: suull. tieto).

Kuusikkorovan kenttätyö on kytketty osaksi Oulun yliopiston arkeologian jatkokoulutusta, jonka johdosta työn valvojana on professori Milton Nuñez. Opintotuen lisäksi työhön on käytetty tutkimuskuntien kesken jaettua Tornionlaakson Neuvoston myöntämää 6700 mk:n apurahaa. Näin Kuusikkorovan tutkimusbudjetti laskennallisesti oli n. 1150 mk. Maksuttoman majoituksen järjesti Ylitornion kunta Raanujärven Kyläniemen rivitalosta. Lisämittauksia ja –tarkistuksia paikalla on suoritettu 28.10.2001 ja 26.9.2002.

Raportin alkuperäiskappale ja kuvamateriaali säilytetään Oulun yliopiston arkeologian laboratorion arkistossa, viralliset kopiot toimitetaan Museoviraston arkeologian osaston topografiseen arkistoon sekä Ylitornion kuntaan. Löydöt toimitetaan lakisääteisesti Kansallismuseon kokoelmiin säilytettäväksi.

KYSYMYKSENASETTELU

Länsi-Lapin koetutkimuksilla pyrittiin kunnittain etelä-/pohjoisaksella hakemaan

- 1) varhaisinta jääkaudenjälkeistä asutusta koskevaa täsmätietoa, jota oli tarkoitus suhteuttaa
- 2) myöhemmälle kivikaudelle yhdistettyjen painannemaisten asumusjäänteiden paikalliseen ajoittumiseen;
- 3) tietoa esineellisen kulttuurin luonteesta ja muuttumisesta sekä lopulta

- 4) tietoa kivikauden ilmiöiden merkityksestä metsälappalais-/saamelaisperäisen kulttuurin synnylle.

Kuusikkorovan kohde oli alkujaan kytketty kysymykseen 1), mutta koetutkimuksen toivottiin tuottavan lisätietoa myös kysymyksen 3) osalle. Aiemmassa tutkimusyhteydessä (Oksala 1991: 124) Kuusikkorovan löytöpaikka on määritelty Ancylus-järven ranta-asutukseksi, jossa olisi ”yksipuolisesti” käytetty kvartsityökaluja kalibroimattoman rantakorkeuden (117.5 m mpy) perusteella ehkä 6400 – 6000 e.Kr. välisenä aikana. Arvio perustuu oletukseen muinaisen rantaviivan läheisyyden merkityksestä kivikautisen ihmisen toimintaympäristönä. Kohde arvioitiin suhteellisen lyhytaikaiseksi ainakin mahdollisessa vuotuisierossa, mutta ilmeisesti myös pitkällä aikavälillä. Ravintoresurssit lienevät painottuneet norppaan, kalaan ja vesilintuihin, jotka tasaisesti jaettuna olisivat ehkä voineet elättää sopivan kokoista pienyhteisöä ympärivuotisestikin, kun paikalta olisi samalla ollut pääsy sisämaariistan piiriin. Kvartsiraaka-aineen lähteen on arveltu sijainneen jossakin lähiympäristössä, josta ei kuitenkaan tunneta louhostyyppisiä kohteita.

Mm. kronologisiin kysymyksiin haluttiin täsmennyksiä radiohiiliajoituksen avulla epävarman rannansiirtymiskronologian taustaksi. Asumisen vahvuudesta puolestaan on pyritty saamaan tietoa fosfaattinäytteiden keruun ja myöhemmän analyysin kautta. Näitä näytteryhmiä on pidetty tutkimuksessa päätavoitteena. Tietoa on pyritty saavuttamaan myös erilaisten asuinpaikkojen välisiä rakenteellisia vertailuja varten aluksi lähialueilta, mutta vähitellen laajentaen perspektiiviä muuallakin Pohjoiskalotilla tehtyjä havaintoja kohden. Keskeinen ongelma on, missä määrin juuri tämä löytöpaikka on tyypiteltävissä ennakoitujen ajoituksensa puitteissa? Onko jonkinlaisia yleistäviä typologisia kriteereitä tunnistettavissa, kun varsinkin kulttuurisen kvartsin löytyminen paikalta on sinänsä täällä karkeasti yhdistettävissä jo mesoliittiseen lähtökohtaan maankohoamiskronologian puitteissa (ks. Oksala 1991: 123-126).

Kohteen sisäisiä kysymyksiä puolestaan ovat löytöjen keskinäiset ikäsuhteet ja funktiot, suhde vuotuiskeertoon sekä väkimäärät eri aikoina. Onko kohde ajoitettavissa siten, että sen ikä sekä käytön jatkuvuus ja toistuvuus selviäisivät? Ovatko kohteen resurssien hyödynnyksen painotukset muuttuneet eri aikoina? Keitä asukkaat oikeastaan alun perin olivat, ts. millaisista kulttuuriyhteyksistä löydöstö kertoo?

Yksi koetutkimuksen teoreettinen lähtökohta oli aiempien havaintojen, määritysten ja tulkintojen arviointi kaivausmenettelyn kautta esiin tuleviin seikkoihin nähden. Kysymys on luonteeltaan epistemologinen eli tietoteoreettinen, jolloin myös tutkijoiden henkilökohtaisten intressien ja tutkimushistoriallisen tilanteen voidaan epäillä vaikuttavan havaintoihin, tulkintoihin, määrityksiin ja tuloksiin. Kyseessä on siis empiirisen maailman ja sitä koskevien tulkintojen, ts. objektiivisuuden ja subjektiivisuuden välinen suhde. Arvioinnin kohteena ovat siten arkeologisen tiedon rakentumisen, lisääntymisen ja muuttumisen mekanismit.

MUINAISJÄÄNNÖKSEN YMPÄRISTÖ

Kuusikkorovan löytöpaikka sijaitsee Ylitornion kirkolta n. 62 km koilliseen, Raanujärven kylään kuuluvasta Lahdenperän taloryhmästä n. 500 m itään, Pellon ja Sinetän välisen maantien (n:o 83) pohjoispuolella olevaan metsikköön kaivetun sorakuopan tuntumassa, alun perin sen pohjoisreunalla (ks. Kotivuori – Torvinen 1992: 95; Maanmittaushallitus 1984).

Topografisesti kohde sijaitsee Kuusikkorovan harjun hiekkapohjaisen lounaisrinteen alaosassa, terassimaisesti lounaaseen kohti suoperäistä maastoa laskevalla mäntyvaltaisella havupuukankaalla

(ks. Kartta 1.; Maaperäkartta 1981), lounaassa Aavasaksalla Tornionjokeen laskevan Tengeliönjoen vesistöön kuuluvan Raanujärven kaakkoispäästä n. 800 m itään. (Ks. esim. Oksala 1995: 124). Kuusikkorovasta n. 1 km ESE ja SE ovat soiden ympäröimät Hakkarinriivin ja Palolompolon järvet. Alue kuuluu keski- ja pohjoisboreaalisen metsävyöhykkeen vaihettumisseutuun n. 10 km napapiirin pohjoispuolella (Oksala 1991: 32). Mainittakoon, että syksyjen 2001-02 välillä Kuusikkorovan puusto on hakattu niin, että hakkuujäte peittää muinaismuistolain vastaisesti useimpia vuoden 2000 havaintopisteitä.

Kuusikkorovan ylin löytöalue on jääkauden jälkeen alkanut muotoutua kohtalaisen asumiskelpoiseksi ehkä aikaisintaan silloin, kun Ancylus-järven pinta on ollut kohteen mitattua korkeutta (117.55 m mpy) puolisen metriä alempana. Kalibroittujen korkeuskäyrätietojen mukaan tämä vaihe olisi alkanut ehkä n. 7100 e.Kr.. (Okkonen – Petäjä-Ronkainen 1996: 2). Kalibroititiedot aikaistavat näin aiempaa rannansiirtymän ajoittumislaskelmaa jopa n. 700 vuodella (vrt. Oksala 1991: 124; Saarnisto 1981; 1991: 30). Vuonna 2000 alemmalla terassitasolla havaitut painanteet (ks. tuonnempana) on voitu ottaa käyttöön rantaviivan oltua aikaisintaan n. 112.5 metrin korkeudessa, kuitenkin ehkä jo n. 50 vuoden kuluttua em. vuosiluvusta (ts. n. 7050 e.Kr.) (ks. Okkonen – Petäjä-Ronkainen 1996: 2). Yhteys Ancylus-rannikkoon alueen lounais- ja eteläpuolella näyttäisi kestäneen n. 200 vuotta päättyen n. 110 metrin korkeudella mpy. Ancylus-ajalla Kuusikkorovan harju muodosti koillisesta lounaaseen pistävän laajan niemen, jota nykyisin reunustava kosteikko lienee toiminut vesiuomana tuolloisen Raanujärven ulapan ja kaakossa sijainneen Hakkarinsuon muinaisvesialueen välillä, kun lounaassa kohosivat mm. Karhakkalaen ja Lahdenperänrovan harjut laajoina saarimaisina kohoumina. Kohteesta koilliseen sijaitseva Valkeajärvi (116.6 m mpy) kuroutui nykyisen kaltaiseksi sisäjärveksi ehkä jo 7050 e.Kr., ja Hakkarinsuo (n. 100 m mpy) lienee kuroutunut soistuvaksi sisävesistöksi ehkä n. 6500 e.Kr. lähtien. (Vrt. Kartta 1.; Okkonen – Petäjä-Ronkainen 1996: 2). Kuten jo edellä mainittiin, heti jääkauden jälkeen Kuusikkorovaa ympäröineet pyyntiresurssit Ancylus-rannikolla vaikuttaisivat painottuneen norppaan, kaloihin ja vesilintuihin, kun toisaalta paikalta oli helppo pääsy myös sisämaariistan pariin kohti koillista. (Ks. Oksala 1991: 124-126).

Ylitornionkin seudun kivikautisen kulttuuriympäristön on katsottu varhaisimmassa vaiheessaan liittyneen mesoliittiseen Suomusjärven kulttuuriin, josta alkaen kvartsin käyttö on työkaluraaka-aineena ollut yleistä (ks. Oksala 1991: 49, 89-90; 1995: 132-134; esim. Luho 1967: 110-111; Huurre 1983: 69-70, 78-79). Vaikka kvartsi raaka-aineena säilyi käytössä, muut varhaiset eteläiset piirteet nopeasti kuitenkin väistyivät voimakkaan perä- ja länsipohjalaisen, paikallisesti omaehtoisen kulttuurin tieltä. Jälkimmäisen tunnuspiirteenä on vihreäkiven käyttö ns. pohjalaisissa työkaluissa, joista omintakeisimpia ovat kookkaat Rovaniemen hakut eli tuurat. (Oksala 1995: 125-129). Tengeliön- ja Tornionlaakson asuinalueista löytyneen kvartsin on todettu painottuvan kivikauden alku- ja keskivaiheiden löytökorkeuksille (77.5 – 110 m mpy), jotka kalibroituina ajoittuvat jokseenkin 7000 – 3700 e.Kr. väliselle jaksolle (Oksala 1991: 89-90; Okkonen – Petäjä-Ronkainen 1996: 2).

Kvartsi on yksi graniitin tyyppimineraali (Perttunen 1984: 11), kun Raanujärveä välittömästi ympäröivä kallioperä kokonaisuudessaan kuuluu Keski-Lapin punertavaan graniittialueeseen. Vasta n. 15 km etelämpänä, Meltosjärven seudulla, esiintyy mm. kvartsiittia ja vulkaanisia kiviä (ks. Manner – Tervo 1988: 78). Näin kallioperä viittaa kvartsin paikalliseen saavutettavuuteen.

Miltei kaikkia Raanujärven peruskartta-alueen n. 12 arkeologista löytöpaikkaa voidaan pitää luonteeltaan kivikautisina, sillä lähes jokaisesta rekisteröidystä kohteesta on tiedonantoja kiviesinelöydöistä. Kuusikkorovaa lähinnä, n. 1000 metriä NNE on Säikkäränniemen pyyntikuoppakohde (Ylitornio 9), jonka läheltä on löytynyt myös mesoliittistyyppinen

käyräselkäinen kourutaltoa, ilmeisesti myös tuura sekä asumuspainanteita (Piipari 1981; Korteniemi 1990: 40-42, 205-207; Oksala 1991: 123, 131-132). Kuusikkorovasta n. 1300 m ENE on toinen hiekkakuopan reunalta löytenyt kvartsikohde, joka on nimetty Hakkarinsuon mukaan (Ylitornio 96). Lähellä oli myös ilmeinen tulisijan jääne. Yhtä kaukana kaakossa sijainnee kohde n:o 110, josta kerrotaan löytyneen kiviesineitä. Näitä ei kuitenkaan ole saatu talteen. Kohteen sijaintikaan ei ole täysin varma, mutta tiedot voivat viitata Palolompolon pohjoisrannan Hakkarinniemenmaahan. Palolompolon rannalta tunnetaan kolme muutakin löytöpaikkaa: Itärannalta Kuusiniemestä on merkitty ns. kaitakirveeksi muotoiltu tuura (KM 16411; Ylitornio 77) n. 2400 m Kuusikkorovasta SE, ja aivan etelärannalta Lapinlehdosta (Ylitornio 78) on niinkään tallennettu tuura, ns. pohjalainen tasatalta ja käsijauhinkivi (KM 16412: 1-3). Tämä kohde sijaitsee n. 2900 metrin etäisyydessä Kuusikkorovasta SSE. Edelleen järven lounaisosasta – taas tosin sijainniltaan epävarmana – on Pohjois-Pohjanmaan maakuntamuseoon Ouluun tallennettu hajalöytönä pohjalainen kourutaltoa (Ylitornio 3), luultavasti 2500 m Kuusikkorovasta SSE. Tutkimuskohteesta n. 2200 m koilliseen, Valkeajärven pohjoisrannalta puolestaan on löytenyt niinkään kivikauden lopulle ajoittuvaksi arvioitu liuskekärki (KM 14 724) (Ylitornio 64). Lännen suunnalla naapurikohteet sijaitsevat jo huomattavasti etäämpänä: Luukonniemestä Ison Vietosen itärannalta on tallennettu yksittäinen tuuralöytö (KM 14033: 4) n. 4800 m Kuusikkorovasta SW, ja Raanujärven Kyläniemestä on kerrottu löytyneen kaksi hukkaan joutunutta kiviesinettä. Lisäksi Raanujärven koululla kerrotaan olevan säilytettävänä läheiseltä Kivelän tilalta löytenyt kourutaltoa (Ylitornio 70) (Ks. Piipari 1981; Korteniemi 1990: 40-42, 205-207; Oksala 1991: 123 ff.). Kuusikkorovan ympäristön löytöpaikkojen perusteella alueelle hahmottuu selkeää kronologisuutta siten, että kvartsipainotteiset löytöpaikat sijaitsevat Ancylus-rannan korkeuksilla, kun taas alemmilla tasoilla tallennettu löydöstö painottuu vihreäkivestä valmistettuun pohjalaistyyppiseen työkalustoon ja samalla Litorinameren alkuvaiheen lyhytaikaiseen meriyhteyteen, joka pian kuroutui sisäjärviympäristöksi (vrt. Oksala 1991: 123 ff.). Kolmatta aikatasoa ehkä kivikauden lopulta edustaisivat karkein tylogisin perustein Valkeajärven ja Palolompolon eteläosan sisäjärvilöytöpaikat (ks. Oksala 1991: 166-167).

Suorat esineelliset viitteet ihmistoiminnan jatkumisesta Lahdenperän, Valkeajärven ja Palolompolon ympäristössä metallikausilla puuttuvat, vaikka mm. vihreäkivityökalujen käytön on useissa tapauksissa Peräpohjolan alueella todettu jatkuneen metallikausillakin (ks. esim. Oksala 1991: 59-62). Järvien tuottaman ravinnon hyödynnystarve on todennäköisesti jatkunut entisenlaisena myöhemminkin. Toisaalta viite varhaismetallikaudella voimistuneesta peuranpyynnistä tälläkin alueella ovat Säikkäränniemen ilmeiset kuoppapyyntijäänteet sekä peuran vahvasta paikallisesta merkityksestä kertova paikannimistö, erityisesti Kontta –nimet Raanujärven kaakkoisosassa. (Ks. Korteniemi 1990: 40-42, 205-207; 1992: 125; Oksala 2002: 57; 1995: 141). Täällä ei siis ole sellaisia löytöjä, jotka osoittaisivat Ylitornion eteläosista tunnettujen kivikauden lopun ja metallikausien ilmiöiden läsnäoloa, kuten pienimuotoinen maatalous, asbestikeramiikan käyttö, pronssikirveiden valanta sekä sittemmin rautatyökalujen tai hopeakorujen käyttö (Hjelmroos 1978; Tikkanen 1978; Kostet 1978; Tallgren 1911; Koivunen 1991: 135). Metallikausien vaikutteita on kuitenkin Pohjoiskalotilla pidetty myöhemmin lappalaisena ja sittemmin saamelaisena tunnetun kulttuurimuodon ja etnisyyden synnyn lähtökohtina. Peuranpyynnin muotoutumisella poronhoitokulttuuriksi on tässä prosessissa täytynyt olla keskeinen sija (vrt. Oksala 1995).

Myös historiallisesti Tengeliön järvisuudun vanhimpana väestöryhmänä on pidetty lappalaisia, jotka on ymmärretty ns. metsä- eli outalappalaisiksi. Tutkimusalue sijaitsee kahden historiallisella ajalla tunnetun metsälappalaiskulttuurin, läntisen ja itäisen, välissä. Itäisten Kemin lappalaisten toimeentulo ja asumismuoto perustui pääasiassa peuranpyyntiin, kun taas läntiset metsälappalaiset, oltuaan niinkään alkuaan pyytäjiä, kehittivät lopulta intensiivisen, lypsämiseen perustuvan

pienimuotoisen poronhoidon. Tätä kulttuurimuotoa on dokumentoitu mm. Ruotsin Ylitorniolta sekä perimätiedon pohjalta ajoitettu Kolarin Kurtakosta jokseenkin 1500-luvun ja 1600-luvun jälkipuolen väliseltä kaudelta. Myös Vahtola (1991 a: 190; 1980: 82) on esittänyt tiedon 1570-luvulta Ylitornion järviolueen lappalaisista, jotka saivat haukijärviä käyttöönsä köyhtyneiltä talonpojilta. Näin ei täysin pitäne paikkaansa se kirjallisuudessa esitetty väite, että alkuperäiset metsälappalaiset olisivat jo 1500-luvun loppuun mennessä kokonaan hävinneet näiltä seuduille (ks. Korteniemi 1987: 56-58, 64-85; 1990; Vahtola 1983: 126; Tegengren 1952: 17, 166-196; Manker 1968; Oksala 1991: 22-23). Juuri metsälappalaisista kertoo vielä 1700-luvulta oleva asiakirjatieto Ylitornion pitäjän alkuperäisväestön talonpoikaistumisesta (Korteniemi 1987: 66; Vahtola 1983: 131; Manker 1968: 11; Fellman I. I 1910: 178). Samoin myöhemmin Raanujärven kylään liitetyn Palojärven uudisasutuksen alkuunpanijoina 1770-luvulla on mainittu kaksi metsälappalaista, Niilo Anundinpoika Koffelo ja Pekka Pekanpoika Orbas (Wahlberg 1976: 10, 18; Teerijoki 1993 a: 26). Näissä ei liene kyseessä uudelleen samalta vuosisadalta alkaen tunturiseuduilta tänne muuttaneet ns. raitiolappalaiset, jotka toimivat myös talonpoikien omistamien porojen paimenina (Paulaharju 1962: 72, 73) aina vuonna 1898 voimaan astuneeseen paliskuntalakiin saakka (Kortesalmi 1996: 189). Metsälappalaisten ja/tai raitioiden jälkeläisiä lienee sittemmin ollut Paani-niminen lappalaissuku, jonka kerrotaan ”käyttäneen Säikkäränniemeä yöpymispaikkana matkoillaan” mahdollisesti vielä 1900-luvun alussa (Korteniemi 1990: 42). Rippeinä ikivanhasta metsälappalaisesta kulttuurista tutkimusalueella ovat säilyneet enää tietyt saamelaisperäiset paikannimet sekä porojen pito.

Vahtola (1991 a: 197-198, 200; b: 212-217) on arvellut Tornionlaakson alaosan suomalaisperäisen asutuksen lähtökohdan olleen viimeistään merovingiajan hämäläislähtöisessä eränkävynissä, sillä alue asukkaineen mainitaan jo viikinkiajalla Ottarin kertomuksessa Kvenlandina, kveenien eli kainulaisten asuinalueena. Jo tuolloin he liittoutuivat norjalaisten kanssa karjalaisia vastaan, kunnes 1100-luvulla karjalais-novgorodilaisen turkiskaupan läntinen intressilinja vakiintui Ounasjoen itäpuolelle, ulottuen Kemijoelta lähes Jäämerelle saakka (Vahtola 1991 a: 205; c: 223; Wikström 1982: 34-35). Vasta 1200-luvun jälkipuolelta lähtien tuo vedenjakaja-alue erotti toisistaan myös Tornion ja Kemin pirkkalaispiirit. Pirkkalaisten lapinverottajien ja kauppiaiden alkuperä lienee pitkälti juuri kainulaisasuttajissa, jotka näin ottivat valvoakseen Ruotsin kuninkaan etuja Piitimen ja Kemin välisellä alueella aina Ruijan rannikkoa myöten (Vahtola 1991 c: 218-224). Ruotsin virallinen pohjoisen asutuspolitiikka käynnistyi jo vuonna 1320, mutta siitä alkaneen ns. helsinkiasutuksen koettiin uhkaavan pirkkalaistoimintaa niin, että vuonna 1328 Telgessä sovittiin virallisesti pirkkalaisten ja saamelaisten välisistä perinnäisoikeuksista. Aluepoliittiset intressit johtivat myös Uppsalan ja Turun välisen kirkollisen hiippakuntarajan hahmottumiseen Tornion- ja Kemijokien väliselle vedenjakajalle – lähinnä Ounasjoen suuntaisesti – vuodesta 1346 lähtien. (Julku 1991: 11-23; Lundholm 1991: 163; Wikström 1982). Samalla kyse oli myös Tornion ja Kemin muinaispiirien välisestä rajasta (Julku 1991). Vuodesta 1441 tuolle linjalle säädettiin myös Länsipohjan ja Pohjanmaan välinen lääninraja, kunnes Ylitorniosta muodostettiin oma seurakunta vuonna 1606 ulottuen nykyisen pitäjän eteläosista aina Lapin ja Lannan eli sittemmin Enontekiön ja Muonion väliselle rajalle Sonkamuotkaan asti. (Teerijoki 1993 b: 104; Wikström 1982; Lundholm 1991: 163; Vahtola 1991 a: 205; c: 223).

Suomalaisperäinen asutus muodostui kyliksi ensisijaisesti Tornionjoen valtavyöhykkeen varrelle, jonne talonpoikaissäestö oli asettunut ylittämättä Pellossa sijainnutta asutuksen pohjoisrajaa ennen 1580-lukua (Vahtola 1991 a: 180; c: 227-229). Monien tuon seudun talojen isännille on merkitty pirkkalaistaustaan ajankaksolle 1550 – 1670. (Wahlberg 1976: 11-13; Vahtola 1991 d: 253). Sieltä käsin myös Tengeliön seudun erämaajärviä hyödynnettiin järjestelmällisesti ainakin jo keskiajalla. Järvisuutu näyttää kuitenkin säilyneen erämaana ja talonpoikien kuin myös metsälappalaisten nautintana aina 1700-luvun alkupuolelle asti, jolloin ensimmäisiä uudistiloja alettiin perustaa nykyisiin järvikyläihin. Niinpä Raanujärvellekin tuli ensimmäinen uudistila vuonna 1758 asukkaiden

muutettua sinne Turtolan Mämmilästä. Seuraavan vuosisadan alkuun tultaessa alueelle oli noussut jo kuusi taloa lisää. (Teerijoki 1993: 26; Wahlberg 1976: 10).

MENETELMÄT

Lähestymistapa

Ajankäytön rajallisuudesta ja henkilökunnan vähäisyydestä (yksi henkilö) johtuen tutkimus toteutettiin mahdollisimman kevein, yksinkertaisin ja taloudellisin kenttämenetelmin. Näin päädyttiin alueen yleiskartoitukseen, peruslinjan ja koelähtöpaikan pintavaaituksiin, koeruudun avaamiseen, kolmen muun strategisesti merkittäväksi arvioitun koelähtöpaikan dokumentointiin näytteineen, sekä muiden havaintojen kirjaamiseen. Peruspisteen ja koeruudun paikka sijoitettiin informatiivisesti mahdollisimman tuottoisaksi arvioituun paikkaan painanteen 1 reunakohtaan, jossa maan pinnan arveltiin maakairauksen perusteella olleen pitkäaikaisesti rikkomaton. Koeruutu sijoitettiin näin painanteen pohjaosan ja sen länsipäädyssä havaitun vallimaisen kohouman väliseen taitekohtaan niin, että kumpikin osa-alue saatiin tutkittaviksi. Pintavaaitusmenettely oli suunniteltu yksin suoritettavaksi, joskin tehtävä oli hidas toteuttaa. Siksi koelähtöpaikassa oli tyydyttävä suhteellisen harvaan pintavaaitusverkostoon.

Mittaukset ja koordinaatisto

Korkeuskiintopiste

Korkeuskiintopiste noudettiin tutkimuspaikalle lännestä Lahdenperän kyläasutuksen tuntumasta n. 460 metrin etäisyydestä. Kylätien (N) ja pellon (S) välimaastossa, pellon reunalla sijainneessa kivessä oli rautapultti, jonka korkeus on 105.939 m mpy (N60). Paikka on merkitty peruskarttaan (2632 12 RAANUJÄRVI) koordinaattipisteeseen $x = 7394\ 30$, $y = 534\ 26$. (Kartta 1.).

Koelähtöpaikalla korkeuskiintopiste kiinnitettiin painanteesta 1. n. 20 m NE sijainneeseen tuoreehkoon kantaan punakantaiseksi maalatulla naulalla, ja pisteen korkeudeksi saatiin 117.55 m mpy. (Kartta 2.). Koelähtöpaikan ajan säästämiseksi koelähtöpaikalle ei asetettu kiinteitä jalustatukia, vaan kunkin vaaituskerran korkeudet merkittiin erikseen kuhunkin tuotettuun karttakkeeseen. (Kartat 3.-6.). Näin on jälkitöiden yhteydessä jouduttu operoimaan absoluuttisten korkeuslaskelmien avulla. Myös 28.10.2001 suoritettujen lisämittausten yhteydessä syntynyt kartta (Kartta 6.) toteutettiin samalla periaatteella.

Yksin suoritettavat vaaitukset toteutettiin siten, että latta tuettiin linssiluennan ajaksi maahan iskettyyn linjataakaan rautalangalla ja toimistoliittimellä kiinnitettynä, sillä käytössä olleeseen mittausvälineistöön ei kuulunut lattatukea. Tuulisella säällä nyt käytetty tukijärjestelmä olisi kuitenkin ollut hankala. - Mainittakoon, että 26.9.2002 suoritettujen itävyystarkastuksen yhteydessä kiintopistekanto merkkinauloineen todettiin kokonaan tuhoutuksi alueella äskettäin suoritettujen metsänhakuun yhteydessä.

Koordinaattilinjaukset

Koska koeruudun sijainniksi määrittyi painanteen 1. länsireuna, koekaivauksen peruspisteen paikaksi valittiin kaavaillun koeruudun lounaisnurkka. Peruspiste 500/500 sijoitettiin ajan säästön vuoksi näin suoraan rakenteeseen. (Kartat 2. ja 3.). Peruslinjaa mitattiin 10 m N pisteestä 500/500 lähtien ja suunnaten bussolilla kohti 0° (päiväys 26.9.00) aina pisteeseen 510/500 saakka. Näin 0.5 x 0.5 metrin laajuinen koeruutu sijoitettiin koordinaattien 500-500.5/500-500.5 sisään.

Koekaivauksen pienialaisuuden vuoksi mittaukset tapahtuivat peruspisteen, S-N –suuntaiselle peruslinjalle pingotetun mittanauhan sekä sen mukaan asetetun 1 x 1 m kokoisen piirustuskehikon avulla. Myös suorat kulmat tuotettiin tällä menetelmällä. Kehikko ja mitat määrittivät näin myös pintavaahtuslinjojen mittauspisteet rakenteen kohdalta n. 0.5 metrin välein (Kartta 3.), kun taas koeruudun sisällä toteutettiin senttikoordinaatistoa x:n kasvaessa nolasta alkaen kohti pohjoista ja y:n vastaavasti kasvaessa kohti itää. Syksyllä 2001 suoritettu tarkentava pintavaahtus (Kartta 6.) toteutettiin peruslinjan ja sen suoran kulman mukaisina mittaussarjoina 20 cm:n tarkkuudella lävistäen painanteen 1. pitkittäis- (W-E) ja poikittaislinjat (S-N).

Fosfaattikuoppia peruslinjalle kaivettiin vain yksi pisteeseen 510/500. Muiden kolmen näytekoupan sijainnit kartoitettiin sädemittauksena peruspisteestä 500/500 lähtien. Koekuoppien sijainnit on merkitty alla olevaan taulukkoon. Ainoastaan peruslinjan ääripisteet 500/500 ja 510/500 merkittiin lopuksi koekuoppien lounaiskulmiin upotetuilla valkeilla muoviputkillla. (Kartta 5.).

Taulukko 1. Koekuoppien F-61, F-64 ja F-65 sijainnit peruspisteeseen 500/500 nähden.

Kuoppa	Suunta	Etäisyys pisteestä 500/500
F-61	78° (ENE)	19 m
F-64	272° (W)	21 m
F-65	251° (SW)	16 m

Kaivamistekniikka

Kohteen alkuhavainnoinnin yhteydessä hiekanotossa syntyneet maaleikkaukset tarkastettiin, mikä johti löytöjen pintapoinnintaan alueen itäosassa. Näin määrittyi *löytöalue 1*. Koska sen yhteydessä ei kuitenkaan havaittu rakenteellisuutta, varsinainen koeruutu päätettiin kaivaa ehjään maanpintaan, lähempänä havaittuun pitkänomaiseen *painanteeseen n:o 1*.

Ennen turpeen irrotusta painanteen 1. ulkoasu dokumentoitiin valokuvaamalla, vaaituksin, karttapiirroksin ja kirjallisesti. Myös rakenteen päällä kasvaneet kasvit luetteloidtiin. Kasvinäytelomakkeelle merkittiin erikseen koeruudussa 500/500 havaitut lajit, sillä sammalta lukuun ottamatta vaikeasti tunnistettavia kasveja ei paikalla esiintynyt.

Pintakuivauksen jälkeen kasvillisuus ja turve poistettiin koeruudusta 500/500 lapion ja lastan avulla levynä, samalla paljastaen ylintä mineraalimaakerrosta. Turvelevyn pohja tarkistettiin löytöjen varalta lastalla raaputtaen. Kasvi- ja turvekerroksen sekä karikkeen alta paljastettu pinta puhdistettiin irtaimesta aineksesta. Tämä dokumentoitiin kerroksena 1, ja sen alta paljastunut mineraalimaa nimettiin tasoksi 1.

Kaivamisessa toteutettiin stratigrafisia havaintoperiaatteita siten, että kunkin dokumentoidun tason alta pyrittiin paljastamaan edellisestä poikkeava uusi pinta ns. luonnollisina kerrostumina. Nämä dokumentoitiin sitten tasoittain ja maalajiyksiköittäin. Tällä tavoin poistettujen ja dokumentoitujen koekaivauskerrosten paksuudet vaihtelivat

kerroksessa 1	3 – 8 cm,
kerroksessa 2	3 – 7 cm,
kerroksessa 3	11 – 16 cm ja
kerroksessa 4	30 – 31 cm.

Koeruudusta poistettiin näin maata kaikkiaan 19 – 61 cm:n paksuudelta neljänä kaivauskerroksena koekuopan länsipuoliskon osalta, joka kaivettiin vaaleaan pohjahiekkaan asti. Koeruudun itäpuoli jätettiin tasolle 3, joka osoittautui myöhäiseksi täyttökerrostumaksi. Koeruudusta dokumentoidut kaksi löytöä tallennettiin ilman tarkkoja koordinaatti- ja vaaituslukuja, koska jälkimmäisten osalta latan tukena käytetty linjakeppi olisi kerrokseen työnnettäessä vahingoittanut sitä liiaksi. Sen sijaan makrofossiili- ja hiilinäyte voitiin niiden sijainnin vuoksi vaaita siten, että latan tukikeppi työnnettiin kaivaustason viereen, sen ulkopuolelle. Fosfaattinäyte puolestaan tallennettiin välittömästi rikastumiskerroksen pintaosan tultua näkyviin tasossa 2, jolloin näytteenottoosyvyys dokumentoitiin kulmamittauksella koeruudun yläreunan suhteen.

Fosfaattinäytekuopista kolme läntisintä (F-63, F-64 ja F-65) kaivettiin lapionterän leveyden määrittäminä neliömäisinä pistoina aina vaaleaan pohjahiekkaan saakka siten, että kasvillisuus- ja turvelevy irrotettiin ja tutkittiin pohjaosastaan pelkällä. Sen jälkeen mineraalimaa-aines nostettiin kuopasta seulottavaksi mahdollisten löytöjen varalta. Näin yhdestä koekuopasta tavattu löytö (n:o 9) saatiin talteen lähinnä sen sijaintitiedon tarkkuudella. (Kartta 5.; LIITE VI). Ainoa peruskoordinaatistossa sijainnut koekuoppa (F-63) kaivettiin heti koordinaattipisteen (510/500) koillispuolelle pintarakenteettomaan maastoon. Koekuopat F-64 ja F-65 kaivettiin painanteiden 2. ja 3. reunoille peruspisteen kautta lasketun sädemittauksen turvin. Viides fosfaattinäyte (F-61) otettiin löytöalueen 1. kvartseskittymästä, joka muodosti reunoiltaan rikkoutuneen, erillisen pienen maakuopanteen. Sen reuna puhdistettiin lastalla, jonka jälkeen näyte kaivettiin lusikalla seinämästä rikastumiskerroksen yläosasta, ja nostettiin näytenumerotunnuksin varustettuun pussiin muiden tavoin .

Koeruutu ja -kuopat täytettiin lopuksi niistä irrotetulla aineksella ja peitettiin kasvillisuusturvepaakulla mahdollisimman pitkälle edeltäneen ulkoasunsa mukaisiksi.

Dokumentointi

Kenttähavaintojen dokumentaatio toteutettiin sarakkeellisille päiväkirjapohjille koskien yleisiä tavoitteita ja huomioita, kiintopisteen kuljetusta, maiseman ja stratigrafioiden kuvailua, valokuvausta ja eri näytteryhmiä. Kartoitukset tehtiin millimetripaperille kuhunkin tilanteeseen sopivalla mittakaavalla. Koordinaatiston merkinnässä käytettiin linjaustaakoja, puupaaluja, neliömetrin suuruista piirustuskehikkoa 20 cm:n ruudutuksella, sekä pitkiä rautanauloja, joilla kiinnitettiin mitat. Pohjoissuunnan määrittämisessä käytettiin bussolia (360°), ja vaaitukset suoritettiin Oulun yliopiston Arkeologian laboratorion suuntakehättömällä venäläisellä kojeella. Syksyn 2001 täydennysmittauksessa oli käytössä Kolarin Tielaitoksen sveitsiläinen koje. Peruslinjan pisteisiin 500/500 ja 510/500 jätettyjen muoviputkien materiaalia voidaan epäillä liian keveäksi vastustamaan routimisen mahdollisesti aiheuttamia siirtymiä, mutta materiaalin käyttöön oli päädytty eräänlaisena Kolarin LVI-tarvikeliikkeen sponsoritukena, kun etsintä oli varsinaisesti kohdistunut metalliputkiin. Mainittakoon, että syyskuussa 2002 suoritettun itävyystarkastuksen

yhteydessä koeruudun lounaisnurkkaan jätettyä putkea ei enää löytynyt tunnusteluista huolimatta. Todennäköisenä syynä katoamiseen lienee joko umpeenkasvu ja maatumisen tai paikalla toteutetut hakkuut.

Dokumentaatio alkoi yleisvalokuvauksella, joka toteutettiin dioille. Myös työkuvausta tallennettiin dioille. Mustavalkokuvaan puolestaan tallennettiin kaikki koeruudun työvaiheet tasoittain sekä maisemallisia yksityiskohtia uusista painannehavainnoista. (LIITTEET I, II ja VII).

Tutkimuskohteen lähiympäristö dokumentoitiin yleiskarttaan (Kartta 2. 1:500). Painannetta 1. koskeva pintavaaitus toteutettiin mittakaavassa 1:50 puolen metrin mittavälitarkkuudella. Samaan yhteyteen hahmoteltiin myös painanteen ääriviivat. Pintavaaituksia täydennettiin tiheämpiä, 20 cm:n mittausvälejä toteuttaen syksyllä 2001 laadukkaampien pintaprofiilikuvioiden tuottamiseksi. (Kartta 6. 1:40, 1:20). Koeruudusta 500/500 piirrettiin tasokartat (1:20), joissa paljastetut maalajit erotettiin toisistaan numeroin ja katkoviivoin muiden yksityiskohtamerkintöjen rinnalla. (Kartta 4.). Lopuksi kaikkien koekuoppien paikat sijoitettiin samalle kartalle (1:200) tunnuksineen ja osin pintavaaituslukemineen. (Kartta 5.).

Löydöt dokumentoitiin lähinnä sijaintien mukaan, kuten havaintoalueelta 1. pintapoimintaryväksenä, koeruudusta 500/500 kirjallisen kuvauksen avulla kerrostumatietoineen ja yhdestä fosfaattikuopasta seulonnan tuloksena, mikä merkitsee vertikaalisuunnassa ylinter kerrosten (huuhtoutumis- ja rikastumiskerrokset) määrittämää tarkkuutta.

Koekaivaukselta kerättiin kaikkiaan neljä näyteryhmää. Painanteen 1. ja koeruudun 500/500 alalta tallennettiin tiedot kustakin paikalla kasvavasta kasvilajista. Koeruudun kasvit kartoitettiin seuraavien kasvukausien itävyyskoetta varten, jotta nähtäisiin, onko kaivaminen aiheuttanut mahdollisten uusien, kulttuurisesti merkittävien lajien itämistä. (LIITE III).

Koeruudun kaivauksesta saatiin talteen yksi hiilinäyte radiohiiliajoitusta varten. Tämän sijaintitiedot merkittiin tarkimman tiedontallennuksen avulla senttikoordinaatistoon vaaituslukuineen, sillä latan tukikeppi voitiin nyt työntää koeruudun itäpuolen tasoon 3, jota ei enää kaivettu alaspäin. Näytettä ei kuitenkaan ole voitu resurssien puutteessa lähettää ajoitettavaksi. (LIITE IV).

Makrofossiilinäytteitä tallennettiin tutkimuskohteesta kaksi FT Terttu Lempiäisen antamien ohjeiden mukaan myöhemmin Turun yliopiston kasvitieteen laitoksella suoritettavaa analyysia varten. Näytteistä toinen on peräisin löytöalueen 1. kvartseskittymästä ja toinen koeruudun 500/500 rikastuneesta kerroksesta, jota hiilen ja esinelöydön perusteella voidaan epäillä esihistorialliseksi kulttuurimaaksi. Tämän osalta näytedokumentaatio saatiin jälleen tarkimman senttikoordinaatiston mukaiseksi vaaituskorkeuksineen. (LIITE V).

Fosfaatinäytteitä paikalta saatiin kaikkiaan viiden kappaleen vertailusarja. Näytekuopista tallennettiin tiedot podsolimaannoksen kerrosjärjestyksestä vahvuuksineen, näytteenottoseinämien suunnista, näytteen syvyydestä turpeen pinnasta lukien, sekä maa-aineksen karkeusastetta koskevista havainnoista ja kulttuurisuuteen viittaavista poikkeamista, kuten löydöistä, palaneisuudesta tai esim. anturamaasta. Näytteet koottiin alueen kulttuurisen toiminnan voimakkuuden arviointia varten edullisen spot-testin avulla kartoitettaviksi. (LIITE VI).

STRATIGRAFISET HAVAINNOT JA LÖYDÖT

Maisemahavainnot

A) Löytöalue 1.

Löytöalue 1. tunnistettiin Torvisen (1981; Kotivuori – Torvinen 1992: 95) kuvauksen perusteella samaksi arvioidulta paikalta löytyneiden kvartsi-iskosten ja palaneiden luunsirujen johdosta. Tämä irtaimisto tallennettiin pintapoimintana (löytöluettelo n:ot 1.-6.). Kappaleet löytyivät n. 2 x 3 m laajalta alalta pienen, reunoilta romahtaneen hiekkakuopan lounaiselta reunalta sekä välittömästi sen eteläpuolella sijaitsevan suuren hiekkakuopan koillisreunalta maaleikkauksen yläosasta. (Kartta 2. A.; LIITE VII: 1: Kuva 1.). Löytökeskittymässä maaperä on hienoa hiekkaa.

Mineraalimaapaljastumissa havaittiin podsoliprofiili, jossa löytöjen ympärillä oli poikkeuksellisen voimakkaan oranssinpunaiseksi värjäytyneet rikastumiskerros. Tästä otettiin myös edellämainitut makrofossiili- ja fosfaattinäytteet.

B) Painanteet 1. - 3.

Löytöalueen 1. lounaispuolelta löytyi myös kolme painannetta, joille annettiin numerot 1.-3.

Painanne 1. sijaitsee löytöalueelta 1. n. 15 m SW, ja suuren hiekkakuopan reunaan on painanteesta matkaa 3.5 – 5 m S. (LIITE VII: 1: Kuva 2.). Painanne 2. rekisteröitiin n. 21 m lännempää, loivasti kohti etelää viettävän rinneterassin reunalta. Painanne 3. puolestaan sijaitsee edellisestä 7 – 8.5 m etelään, viistosti viettävässä rinteessä terassin alla. (Kartta 2.; LIITE VII: 2: Kuva 3.).

Painanteet 1. ja 2. paitsi terassisijaintinsa puolesta myös ulkonaisesti muistuttavat toisiaan.

Molemmat sijaitsevat pitkittäissuunnassa terassin reunan myötäisesti, äärioviiviltaan ne ovat kapeat ja pitkänomaiset, molempien syvyydet ympäröivään maanpintaan nähden ovat n. 15 cm.

Painanteen 1. muut mitat ovat n. 4 x 1.5 m, pituus akseli W-E, valli n. 1 x 0.1 m. Painanteen 2. mitat olivat 2 x 1 m, pituus akseli NW-SE, selkeää vallia ei painuman ympärillä havaittu.

Painanteiden 1. ja 2. ympäristössä terassin reuna oli puutonta n. kolmen metrin leveydeltä.

Painanne 3. poikkesi ulkoisesti edellisistä. Se on kookkaampi, mitat ovat 7 x 5 x 0.2 – 0.5 m, valli oli selkeä (n. 2.5 x 0.2 m) etenkin etelälounaisella reunalla. Pituus akseli kulkee rinteeseen laskusuunnassa (SSW-NNE).

Maaperä painanteiden 2. ja 3. kohdalla todettiin niin kuivaksi, että otetut maakairanäytteet eivät pysyneet kourussa. Siksi fosfaattikuopat päätettiin kaivaa painanteiden lähelle maannoksen luonteen selvitystä varten. Painanteen 3. kohdalla saatiin kuitenkin jonkin verran esiin maakairapalkkeja siten, että kerrostumien voitiin todeta paikoin viittaavan podsolin sekoittuneisuuteen rakenteen sisällä sen sijaitessa varsin kaltevassa rinteessä.

C) Painanteet 4.-6.

Yleiskartoituksen (Kartta 2.) yhteydessä edellä kuvaillun alueen ja hiekkakuopan eteläpuolelta löytyi vielä kolme esihistoriallistyyppistä matalaa painannetta, joille annettiin numerot 4.-6. Nämä sijaitsevat lähellä toisiaan kolmiomaisessa muodostelmassa kolmen, viiden ja seitsemän metrin etäisyydessä toisistaan, matalan ja laakean, hiekkapohjaisen, harvaa mäntyä, puolukkaa, variksenmarjaa ja sammalta kasvavan kumpareen päällä, joka on kostean rämeikön ympäröimä erityisesti itä-, länsi- ja luoteispuolelta.

Painanteista n:o 4. on läntisin ja alueelle johtavan metsäautotien (S-N) itäreuna sivuaa painanteen länsireunaa siten, että syksyn 2002 tarkastuksen yhteydessä havaittiin raskaiden metsätyökoneiden ja/tai tukkirekkojen renkaiden vahingoittaneen reunaa merkittävästi litistämällä sitä alaspäin.

Ulkokehältään kukin painanne poikkeaa toisestaan: n:o 4 on pitkänsoikea, n:o 5. on pyöreä, ja n:o 6. pyöreänsoikea. Selkeitä vallirakenteita näissä ei havaittu. Alla on taulukoitu painanteiden 4.-6. äärimitat ja pituusakseleiden suunnat:

Taulukko 2. Painanteiden 4.-6. mitat ja suunnat.

Painanne	Pituus (m)	Leveys (m)	Syvyys (m)	Pituusakseli
4.	3	2	0.3	SW-NE
5.	halkaisija 2		0.2	pyöreä
6.	3	2.5	0.3	SW-NE

Syvyudet on arvioitu suhteessa eheään maanpintaan. Painanteiden 1.-3. ja 4.-6. sijainti saattaa viitata niiden kulttuurisen käytön kronologiseen jaksottumiseen Ancylus-järven rantaviivan vetäytymistä seuraten. Näin koko Kuusikkorovan esihistoriallinen havaintoalue on laajuudeltaan yhteensä n. 100 x 55 m (S-N).

Lähihavainnot

A) Painanne 1: koeruutu 500/500

Ennen koekaivuun aloitusta painanne 1. erottui pitkänomaisena, länsi-/itäsuuntaisena, loivana painumana, jonka länsipäädyssä havaittiin korkeahko mätäsmäinen valli. Koko rakenteen ääri viivojen mitoituksi saatiin 4 x 1.5 m, ja pohjan syvyydeksi arvioitiin n. 15 cm alkuperäiseen maanpintaan nähden. Syvimmillään painanne on kuitenkin osoittautunut jopa 23-senttiseksi varsinkin pohjoista kohti nousevaa rinnettä vastaan. (Kartta 6.). Vallin maksimimitoituksi rakenteen länsipuolella kehkeytyi n. 1 x 0.1 m (leveys x korkeus), mutta muilla suunnilla valli oli suhteellisen heikko. Painanteen esihistoriallisuutta oli samalla epäiltävä mahdollisesti hiekkakuopan kaivuun yhteydessä syntyneenä häiriönä, esim. jo umpeen kasvaneena, koneellisesti tuotettuna kaivantona, jossa turve olisi vedetty syrjään lännen puolelle (vrt. ääri viivat kartassa 3.). Painanteen pinnalla havaitut kasvit koostuivat sammalesta, puolukoista, nuorista männyntaimista sekä vähäisestä määrästä jäkälää. Itse koeruudun kohdalle ei osunut puuntaimia. (LIITE III).

Koeruutu 500/500 päätettiin kaivaa painanteen 1. länsireunalta kohoavan vallin ja painanteen pohjan taitekohtaan, jotta sekä vallista että pohjasta saataisiin mahdollisimman korkealaatuista tietoa. Painanteen 1. voitiin epäillä kytkeytyvän toisaalta myös havaintoalueen 1. löytöihin ja toisaalta painanteisiin 2. ja 3.. Koeruutu oli laajuudeltaan 50 x 50 cm, ja se sijoittui välittömästi peruspisteen koillispuolelle.

Pintaturpeen, ts. kerroksen 1. alla tavattiin jossain määrin hiiltä. Tasossa 1. vallin itäreunalta paljastunut ylin mineraalimaakerros koeruudun länsiosassa oli voimakkaan ´tuhkaista´ ja harmaaksi huuhtoutunutta hienoa hiekkaa, joka rajoittui selkeästi koeruudun itäpuoliskosta paljastuneeseen vaaleankeltaiseen, erityisen kuivaan hienoon hiekkaan. Tämä edusti painanteen pohjaosaa, mikä viittasi tällä kohdalla maannoksen ressentisyyteen. (Kartta 4. A.; LIITE VII: 2: Kuva 4.). Koeruudun luoteisosasta, hiekan keskeltä tavattiin yksi palanut kivi, joka tallennettiin. Kappale

todettiin esineelliseksi, varsiuurteellisen kivilajikaapimen kaltaiseksi jäänteeksi, joka on luetteloitu löytönä n:o 7. (Löytöluettelo).

Tasossa 2. painanteen 1. läntisen vallin itäreunan alta paljastunut huuhtoutumiskerros vaihtui 7 – 10 cm leveäksi rikastumiskerrokseksi, joka sijoittui taas koeruudun länsipuolelle. Tämän alueen koilliskulmaan oli jäänyt vielä pieni huuhtoutunut laikku. Koeruudun itäosaa kuitenkin hallitsi jo edellisessä kerroksessa paljastunut keltainen hienon hiekan kerros, jossa nyt tavattiin lisäksi runsaasti puun juurta kasvavaa siltinsekaista ainesta, mutta myös rikastuneita laikkuja. (Kartta 4. B.). Koeruudun länsiosan rikastumiskerroksesta otettiin tässä vaiheessa fosfaattinäyte.

Kerrosta 3. kaivettaessa hiiltä löytyi koeruudun läntisen rikastumiskerroksen ja itäisen vaaleankeltaisen siltin välisestä vaihettumasta. Hiiliesiintymä tallennettiin näytteeksi. (LIITE IV). Rikastumiskerroksesta ruudun länsiosasta nousi myös muutama pienikokoinen palanut kivi, joista yksi tallennettiin muodoltaan vahvasti esineellisenä, pisananmuotoisena kaapimena (löytö 8.).

Tasossa 3. läntisen rikastumiskerroksen ja itäisen siltin välinen raja oli selkiytynyt, ja rikastunut alue oli laajentunut. Tämä liittyi selvästi vallin itäreunan alla olleeseen maaperään, kun taas painanteen pohjaosan maaperä sisälsi edelleen poikkeuksellisen runsaasti männyn juuristoa keltaisen, silttimäisen hiekan ympäröimänä. Painanteen pohjaosasta näytti täten puuttuvan tavanomainen podsolimaannos. Siksi koeruudun itäosaa ei enää syvennetty. Tason 3. dokumentaation jälkeen länsipuolen rikastuneesta osiosta tallennettiin makrofossiilinäyte (LIITE V), sillä kerroksen 3. havainnot vallin alla rohkaisivat tulkintaa huuhtoutuneen ja rikastuneen maan aineksen esihistoriallisesta kulttuurisuudesta. (Kartta 4. C.; LIITE VII: 3: Kuva 5.).

Taso 4. paljastettiin poistamalla koeruudun länsiosan rikastunut hiekka. (Kartta 4. D.; LIITE VII: 3: Kuva 6.). Rikastumiskerroksen kokonaisvahvuudeksi mitattiin 45 – 49 cm. Alta paljastunut vaalea pohjahiekka vaihteli koostumukseltaan karkeahkosta silttiin. Itäistä profiilia tarkasteltaessa ilmeni, että koeruudun itäpuolinen juuri- ja silttikerros jatkui kakkumaisesti ainakin yhtä syvälle kuin nyt esiin saatu pohjahiekan pinta koeruudun länsipuolella. Tältä kohdaltahan mineraalimaata oli poistettu kaikkiaan n. 54 cm. Länsiosan vallissa profiilin kerrosjärjestys oli seuraava (ks. LIITE VI: 62): pintaturpeen alla todettiin n. 2 cm paksu kerros vaaleankeltaista hienoa hiekkaa. Sen alla turvekerros jatkui vielä 2 cm. On todennäköistä, että koeruudusta turvetta poistettaessa sen välikerroksessa ollutta hiekkakerrosta ei huomattu. Alemman turvekerroksen alta paljastui n. 5 cm paksu huuhtoutunut hieno hiekkakerros, ja sen alta tässä n. 45 cm paksuksi mitattu rikastumiskerros vaalean pohjahiekan yllä.

Painanteen pohjaosa näyttäisi syntyneen jonkinlaisena alkuperäisen maannoksen leikkauksena, joka sittemmin olisi täytetty hienolla, ravintopitoisella silttiaineksella niin, että männynjuuret hakeutuivat tähän kohtaan. Painanteen maaleikkaus lienee podsolin puuttumisen perusteella tehty vasta historiallisella ajalla. Silttiainesta näyttäisi kuopan täytön yhteydessä valuneen ohuehkoksi kerrostumaksi myös lännenpuoleisen vallin päälle, jonka alla kuitenkin oli säilynyt vielä esihistoriallisiäkin kerrostumia. Tästä osoituksena löydösten lisäksi on tavanomaisen podsolimaannoksen olemassaolo vallin alla.

B) Koekuopat

Fosfaattinäytteitä varten kaivettujen koekuoppien etäisyydet peruspisteestä lukien vaihtelivat 10 – 21 metriin. (Kartta 5.). Näytteiden avulla pyrittiin saamaan vertailuaineistoa kulttuurisen ja esihistoriallisen toiminnan voimakkuudesta löytöalueen 1. ja koeruudun 500/500 havaintojen rinnalle.

Koekuopista pyrittiin lapionpistolla paljastamaan maannoskerrokset aina pohjaan saakka. Yleensä koekuopista paljastuivatkin podsolin peruskerrostumat aina turpeesta lähtien rikastuneeseen maannokseen asti, mikä merkitsee kunkin osalta hyvinkin pitkäaikaista maanpinnan rikkoutumattomuutta. Alla selvitetään koekuoppien podsolimaannoksissa havaittuja anomalisia tekijöitä, joilla saattaa olla esihistoriallista ja kulttuurista merkitystä (LIITE VI).

Näyte F-65 otettiin painanteen 3. NNE-kulman tuntumasta välittömästi rakenteen ulkopuolelta, sillä sisäpuolen mahdollisia kerrostumia ei haluttu vahingoittaa. Huuhtoutumiskerros todettiin voimakkaan harmaaksi, ja rikastumiskerroksessa oli lievää, mahdollisesti palamisen aiheuttamaa punertuneisuutta. Kerroksen alaosa muodostui karkeahkosta sorasta, mutta muuten aines oli hienoa hiekkaa.

Näyte F-64 otettiin painanteen 2. eteläkaakkoiselta ulkoreunalta, koekuopan länsiseinämästä. Seinämän profiilissa huuhtoutumiskerroksen todettiin sisältävän runsaasti juuria, ja rikastumiskerroksen pohjaosassa oli anturamaakovettumia. Molemmissa kerrostumissa oli palamisen aiheuttamaa punerrusta. Maa-aineksen raekoko oli hienoa siltinsekaista hiekkaa. Tästä kuopasta tallennettiin myös kivilajikaavinta muistuttava katkelma (löytö 9.).

Näyte F-63 otettiin peruslinjan pohjoispään pisteestä 510/500, ulkoisesti rakenteettomasta maaperästä. Huuhtoutumiskerros oli sävyltään voimakkaan harmaa, ja myös rikastumiskerroksen oranssi väri voimistui alempana. Maa-aines oli karkeaa soraa.

Löytöalueelta 1. tallennettu näyte F-61 otettiin pienen hiekkakuopan reunamurtuman kohdalta, josta osa kvartsilöydöistä sekä luunsirut (löydöt 1.-6.) oli pintapoimittu. Reunalta paljastettiin podsolimaannos, jonka huuhtoutunut osa oli voimakkaasti vaalean punertavaksi palanut. Myös rikastumiskerros oli voimakkaan punaisenoranssi, ja sen vaihetusraja pohjakerrokseen nähden oli selkeä. Hiekan raekoko oli hieno.

Näyteprofiileiden, koekuoppien maa-ainesten sekä muutaman löydön perusteella näyttäisi siltä, että painanteiden ja terassin reunan ympäristöön olisi keskittynyt kulttuurista toimintaa jo esihistoriallisena aikana, vaikkakin painanne 1. näyttäisi syntyneen vasta resentin häiriötoiminnan tuloksena. Löytöalueen 1. kulttuurinen toiminta poikkeaa luonteeltaan painanteiden ympäristöistä, joiden esineistökin vaikuttaa erilaiselta työvälineiden raaka-aineiden ollessa epäpuhtaita kivilaatuja ja muotoilun poiketessa tavanomaisesta kvartsin iskennästä, jota puolestaan löytöalueen 1. löydöstö edustaa.

C) Löydöt

Kohde oli valittu tutkittavaksi sieltä ennestään löydettyjen kymmenen kvartsinkatkelman perusteella niiden sijoittuessa varhaiselle mesoliittiselle korkeudelle Ancylus-järven muinaisrantaan (Oksala 1991: 124; Torvinen 1981). Kvartsien työstötekniikkaa oli arvioitu tasoiskennäksi.

Löytöjä etsittäessä ja määritettäessä ensin kentällä ja sitten toimisto-/laboratorioympäristössä on huomioitava tutkimustavoite, sitä koskeva aiempi tieto, lähdekritiikki vasta-argumentteineen sekä olosuhteet tutkittavaksi valitussa ympäristössä. Koska tutkimuksen tavoitteena aina ovat uudet havainnot ja ilmiöt, on varauduttava myös poikkeamiin aiempaan tietoon nähden. Tästä syystä varhaisinta kivikautta tutkittaessa tässä kenttäprojektissa pyrittiin määrittelemään löydön, laajemmin lähinnä kulttuurisen artefaktin käsitettä. Ei siis puhuta yksiselitteisistä esineistä, vaan tutkimukselle merkittävä *kiviartefakti* on ymmärrettävä sellaisena kappaleena, joka tietyissä

olosuhteissa viittaa juuri esihistoriallisen ihmisen tietoisien merkitykselliseen valintaan. Artefaktin voidaan osoittaa olevan peräisin kulttuurisesta yhteydestä joko rakennelman osana tai kappaleen pinnassa näkyvien kulttuurisiksi tulkittujen merkkien perusteella. Kulttuurisuus tunnustetaan kentällä analogisten rinnastusten kautta. Kulttuurista merkitystä tutkimukselle voi olla luonnonki villäkin, jotka ovat kontekstirakenteen osia, tai joihin aiempi ihmistoiminta on jättänyt jälkiään tahattomastikin. (Oksala 2000: 13-16; Shanks 1998: 15-30).

Vuonna 2000 Kuusikkorovasta tallennettiin luetteloitaviksi kaikkiaan kolmesta kulttuurista katkelmaa, jotka jakautuvat yhdeksän löytönumeron kesken. Kaikki löydöt sijoittuvat yläterassin ja nykyisen hiekkakuopan reunalle jokseenkin samalle tasolle.

Löytöalueen 1. pintapoiminta tuotti kaikkiaan kuusi kvartsin katkelmaa, jotka on jaettu löytönumeroiden 1.-5. osalle. Raaka-aine on laadultaan hyvätasoista, kappaleista neljä on muotoilunsa perusteella eritelty luetteloon luonteeltaan esineellisinä. Useimmissa on havaittavissa ns. sekundaarista muotoilua, lähinnä retusointia teräksi tai kaapimeksi. Lisäksi paikalta tallennettiin neljä sirua palanutta luuta. Löytöalue 1. on halkaisijaltaan n. 3 m laaja löytöjen jakautuessa kahden hiekkakaivannon seinämästä irronneisiin katkelmiin.

Koeruudusta 500/500 tallennettiin kaksi löytöä. Luonteeltaan nämä poikkeavat selvästi löytöalueen 1. kvartseista. Varsinkin jo pintaturvetta irrotettaessa tason 1. huuhtoutumiskerroksesta ilmestynyttä löytöä 7. on pidettävä esineellisenä huolimatta epätyypillisestä raaka-aineestaan, joka on arvioitu kvartsipitoiseksi gneissiksi. Kappale on palamisen haurastama, paksusta kantaosastaan lovettu ilmeistä kädensijaa varten, kaareva reuna muodostaa käyttöteräosan, jota näyttää retusoidun. Tasaisen lappeen tahran rajautuminen osoittaa teräosaa myös puhdistetun sekä osan kannasta säilyneen tahrattomampana ilmeisesti siinä olleen kahvan vuoksi. Teräosa päättyy ilmeisen tarkoituksellisesti nipukkamaiseen päähän toisella reunallaan. - Esineellisenä jäänteinä koeruudusta tallennettiin myös kivilajilöytö 8., jonka pyörityneen muodon taustalla näyttäisi olevan tietoinen muotoilu. Erityisesti tasaisen lappeen kapenevassa osassa on näkyvissä ohentuma, joka on voinut liittyä kappaleen varttamiseen. Ilmeisen kulumapinnan muodostaa samalla lappeella näkyvä pyöreän reunaosan ohentuma. Kappaleen kulttuurisuuteen viittaa myös sen harjavan lappeen reunalla oleva tumma tahra. Tämä löytö tallennettiin kerroksen 3. rikastumiskerroksesta jälleen koeruudun länsipuoliskosta, jota podsolin vuoksi on pidettävä esihistoriallisesti luotettavampana kuin länsipuolen silttikerrostumaa.

Koekuopasta F-64 painanteen 2. tuntumasta tallennettu löytö 9. on arvioitu kaapimeksi, joka niinkään on epätavallisempaa kivilajia, muistuttaen graniittia. Kappaletta on pidettävä käytössä kuluneena. Esineellisiä tunnusmerkkejä siinä ovat reunojen loveukset, teräosan fasetoituminen viistoksi sekä kulutus- ja käyttöpintaan viittaava kiilto. Myös pintaan tarttunut maa-aines saattaa viestittää – varsinkin paksummassa kantaosassa sijaitessaan - jonkinlaisen liima-aineen jäänteestä, joka on voinut liittyä varttamiseen.

Näin myös löydöt viittaavat yläterassin toiminta-alueiden eroihin ainakin löytöainesten laadun perusteella. Vaikuttaa siltä, että kvartseja on käytetty tietyllä rajatulla alueella, kun taas muiden kivilajien käyttö sijoittuu tutkimusalueen länsiosaan ja painanteiden läheisyyteen. Palaneet luut löytöalueelta 1. viittaavat myös lihansyöntiin tuolla paikalla, vaikka lieviä merkkejä tulenpidosta esiintyi laajemminkin terassin tutkitulla reuna-alueella 40 – 50 metrin matkalla. Löydöstön erilaisuus voi viitata myös horisontaaliseen kronologiaan tai stratifioituneisuuteen. Joka tapauksessa poimitut löydöt muodostivat ympäristössään selviä anomalioita muuten raekooltaan suhteellisen homogeenisen hiekka- ja sora-aineksen ympäröiminä.

TIIVISTELMÄ

Kuusikkorovan kvartsilöytöpaikka valittiin koetutkittavaksi, koska tutkimustavoite kohdistui alueellisesti ja paikallisesti varhaisimman jääkaudenjälkeisen asutuksen jäljittämiseen mesoliittisella kivikaudella. Kohteen ennakoitiin edustavan tätä kulttuurivaihetta kvartsiaineiston lisäksi Ancylus-järven muinaisrannan sijainnin perusteella.

Nykyisten kalibroittujen korkeuskäyrätietojen mukaan Kuusikkorova on voinut muovautua asumiskelpoiseksi Ancylus-rannaksi vesirajan oltua n. 117 m nykyisen merenpinnan yläpuolella, ts. n. 7100 e.Kr.. Yhteys suurjärveen näyttäisi katkenneen n. 200 vuotta myöhemmin. Tuon aikaiset pyyntiresurssit löytöpaikan ympäristössä olisivat painottuneet norppaan, kaloihin ja vesilintuihin, vaikka samalla pohjoisessa oli sisämaariistakin helposti saavutettavissa. Raanujärven ympäristön kallioperän kuuluessa Keski-Lapin graniittialueeseen on todennäköistä, että kvartsia olisi ollut saatavilla läheltä, vaikka louhoslöytöjä ei tunneta.

Kivikautisia lähinaapureita Kuusikkorovalle on laskettu 11 löytöpaikasta, joiden etäisyydet tutkimuskohteesta vaihtelevat 1000 – 4800 metrin välillä. Kohteiden luonteen perusteella alueelle muodostuu kronologinen malli siten, että kvartsilöytökohteet sijaitsevat selkeästi ylempänä Ancylus-rannan tuntumassa, kun taas alemmilla korkeuksilla löydöt painottuvat vihreäkivestä valmistettuihin pohjalaisiin työkaluihin lyhytaikaisessa yhteydessä Litorinameren rantaan tämän pian muututtua sisäjärviympäristöksi.

Metallikausiin painottuvana ilmiönä lähialueella tunnetaan vain Säikkäränniemen pyyntikuopat sekä peuranmetsästykseseen viittaavaa paikannimistöä. Metallikausien kulttuuripiirteitä Pohjoiskalotilla on pidetty myöhemmin lappalaisena ja sittemmin saamelaisena tunnetun, mm. peuranpyynnistä poronhoitoon siirtyneen kulttuurimuodon lähtökohtina. Myös Tengeliön seudulla vanhimpana asutuksena on pidetty lappalaisia tutkimusalueen sijaitessa läntisen ja itäisen metsä- eli outalappalaiskulttuurin välissä, vaikka viimeistään keskiajalla myös Tornionlaakson talonpoikien tiedetään hyödyntäneen sisämaan eräjärviä kausikalastuksessa. Kuitenkin jo viikinkiajalta alkaen tämä Tornion-/Tengeliön ja Ounas-/Kemijokien välinen vedenjakajaseutu on kuulunut kainulaisten ja karjalais-novgorodilaisten, sittemmin keskiajalla myös pirkkalaisten, hiippakunnallisten sekä maakunnallisten intressirajojen välivyöhykkeeseen, kunnes uudisasutustoiminta alkoi järvisuudulla 1700-luvulla. Tällöin osa uudistalollisista oli myös lappalaislähtöisiä. Samoihin aikoihin ns. raitiolappalaisia siirtyi tunturiseuduilta osittaisiksi talonpoikien pororengeiksi. Raanujärven ensimmäinen uudisasutus perustettiin vuonna 1758, mutta muutaman talon muodostamana kylänä aluetta voidaan pitää vasta 1800-luvun alkupuolelta lähtien. Säikkäränniessäkin tiedetään ajoittain leirytyneen Paani-nimisen lappalaissuvun vielä 1900-luvun alkupuolella.

Kenttätutkimuksessa toteutettiin mahdollisimman keveitä, yksinkertaisia ja taloudellisia perusmenetelmiä, koska henkilökunta koostui yhdestä tutkijasta, ja aikaa toteutukseen oli vain puoli viikkoa. Näin päädyttiin alueen yleiskartoitukseen, karkea-asteikkoihin linjauksiin ja vaaituksiin, koeruudun ja -kuoppien tutkimukseen sekä kasvi-, hiili-, makrofossiili- ja fosfaattinäytteiden keruuseen kirjallisen ja kuvallisen dokumentaation lisäksi.

Kohde tunnistettiin alkuperäisen kuvauksen mukaisesti paikalta löytyneestä kvartsikeskittymästä ja palaneista luunsiruista, joita pintapoisesti hiekkakuopan koillisosan reunoilta. Paikka nimettiin löytöalueeksi 1. Sen lounaispuolella, terassin eteläreunalla ja rinteessä havaittiin lisäksi kolme painannetta 1.-3. Näistä n:ot 1. ja 2. sijaitsivat pitkittäin terassin yläreunalla. Molemmat olivat pitkänomaisia, syvyyksiltään n. 15 cm, ympärysmitoiltaan (n:o 1.) n. 4 x 1.5 m (W-E) valleineen, kun valli oli vahvimmillaan länsipäädysssä. Painanteen 2. ympärysmitat olivat n. 2 x 1 m (NW-SE).

Painanne 3. oli kookkaampi, n. 7 x 5 x 0.2 – 1.5 m (SSW-NNE), valli oli selkeä (2.5 x 0.2 m) etenkin etelälounaisella reunalla.

Alempaa hiekkakuopan eteläpuolelta, edellisistä runsaan 85 metrin etäisyydestä löytyi toinen kolmen vallittoman painanteen muodostama ryhmä, painanteet 4.-6. Niistä läntisimmän, n: on 4. reuna todettiin vahingoittuneeksi jatkuvien yliajojen seurauksena. Painanteiden muodot vaihtelevat pitkänsoikeasta pyöreään ympärysmittojen vaihdella 2 – 3 metriin, syvyyksien ollessa 0.2 – 0.3 m, ja pituusakseleiden suuntautuessa lounaasta koilliseen. Ne sijaitsevat laakealla kosteikkojen ympäröimällä hiekkapohjaisella tasanteella siten, että ne näyttävät edustavan edellisiä nuorempaa kulttuurivaihetta Ancyclus-järven rantaviivan vetäytymistä seuraten.

Kooltaan 0.25 m²:n laajuinen koeruutu kaivettiin painanteen 1. länsireunalle vallin ja pohjan väliseen taitekohtaan, jonka toivottiin olevan informaatioarvoltaan antoisin. Kerrostumien horisontaalinen kaksijakoisuus oli ilmeinen heti tasossa 1. Koeruudun länsipuoliskossa vallin alla oli tavanomainen podsolikehitys näkyvässä, mutta itäosaa peitti resentiltä vaikuttava keltainen, runsaasti männynjuurta kasvava silttikerros. Tämä viittasi painanteen pohjaosan myöhäsyntyisyyteen, kun leikkauslinja läntiseen valliin nähden oli selkeä. Näin pelkästään koeruudun länsipuolisko kaivettiin pohjatasoon 4. asti. Koeruudun länsiosan huuhtoutumiskerroksesta löytönä tallennettiin kaavinta muistuttavan kivilajiesineen jääne, joka oli pinnalta kulunut, tahrainen ja palamisen haurastama. Myös rikastumiskerroksesta saatiin talteen esineelliseksi muotoillun kivilajikappaleen jääne. Samassa kerrostumassa tavattiin myös muutama pienikokoinen palanut kivi sekä hiiltä, joka tallennettiin radiohiiliajoitusta varten. Radiohiilianalyysia ei kuitenkaan ole pystytty toteuttamaan resurssipulan vuoksi. Koeruudun länsipuolen voidaan kuitenkin todeta edustaneen esihistoriallista kulttuurikerrostumaa. Kaivannon syvimmän osan vahvuus kohosi jopa 61 cm:iin pohjatasolle tultaessa.

Tutkimusalueelle kaivettiin lisäksi kolme koekuoppaa lapionpistoina lähinnä fosfaattinäytteitä varten. Näytteitä kerättiin myös löytöalueelta 1. Koekuopitukset keskitettiin pääosin alueen yläterassille. Kaikista koekuopista paljastui peruspodsoli, joka viittaa ainakin esihistorialliselle ajalle ulottuneeseen maaperän siihenastiseen koskemattomuuteen. Varsinkin terassin reuna-alueen koekuopissa todettiin palamisen aiheuttamaa maa-aineksen punertuneisuutta. Ainoa koekuopasta esille tullut löytö (n:0 9.) tallennettiin painanteen 2. vierestä (F-64). Tässäkin kyseessä on kaavinta muistuttava, graniitin kaltaisesta raaka-aineesta muotoiltu kivilajikatkelma. Näin koekaiivauksen maa-aineshavainnot kokonaisuutena näyttäisivät viittaavan kulttuurisen toiminnan keskittyneen lähinnä terassin eteläiselle reuna-alueelle ilmeisen muinaisrannan tuntumaan, sillä pohjoisimman koekuopan viitteet kulttuurimaaperästä olivat vähäisimmät.

Kaikkiaan Kuusikkorovasta tallennettiin yhdeksän löytönumeroa, joiden löytöpaikat keskittyvät kaikki jokseenkin samalle tasolle yläterassin ja nykyisen hiekkakuopan reunalle. Löytöalueelta 1. pintapoiminta tuotti kuusi kvartsin katkelmaa, joista neljä on määritelty luonteeltaan esineellisiksi, retusoiduiksi teriksi tai kaapimiksi. Samalta alalta tallennettiin neljä palaneen luun sirua viitaten ruokailupaikan sijaintiin. Koeruudusta 500/500 tallennettiin kaksi esineellisiksi luokiteltua löytöä, jotka luonteeltaan poikkeavat löytöalueen 1. kvartseista. Koeruudun löydöt ovat raaka-aineeltaan epätyypillisiä, kuten myös painanteen 2. viereen kaivetusta koekuopasta tallennettu löytö. Kaikki kolme vaikuttavat olevan graniitti- tai gneissipohjaisista, ilmeisesti paikallisista aineksista valmistettuja kaapimia tai hankaamiseen käytettyjä työvälineitä. Kaikissa on merkkejä ilmeisistä varren, kahvan tai sormensijojen paikoista. Muita kulttuurisia merkkejä kappaleissa ovat kulumat, tahrat, loveukset ja fasetit sekä symmetrisesti tarkoituksenmukainen muoto. Kvartsin käyttöpaikka on selvästi erillään ”epäpuhtaiden” raaka-aineiden käyttöpaikoista. Löytöainesten laatueroit saattavat viitata synkronis-funktionaaliseen eroon toimintapaikkojen välillä, tai horisontaalisen

kronologian tai stratifioituneisuuden mahdollisuuteen länsi-/itääkselillä. Löydöistä huolimatta painanteiden 2. ja 3. esihistoriallisuus jää epävarmaksi painanteen 1. resenttiin kohtaloon rinnastettuna.

Kolarin Äkäsajokisuulla 24.10.2002

Hilikka Oksala

LÄHTEET

Arkistot

Museovirasto, Arkeologian osasto, topografinen arkisto, Helsinki:

Inventointikertomukset:

Piipari, Antti: Ylitornio inventointi 1979-1980. Oulun yliopisto, Historian laitos. 1981

Torvinen, Markku: Ylitornio 92 (Kuusikkorova) kivik. asuinpaikka.

1981 Ylitornio 96 (Hakkarinsuo) kivik. asuinpaikka. Ylitornion Meltojärven tarkastuskäynnin yhteydessä 29.7.1981 suoritettu inventointi.

Suullinen tieto:

Sarkkinen, Mika – **Torvinen**, Markku: lokakuu 2001.

Kirjallisuus

Fellman, Isak: Handlingar och uppsatser angående finska Lappmarken och lapparne. I. 1910 Helsingfors.

Hjelmroos, Mervi: Den äldsta bosättningen i Tornedalen. En paleoekologisk undersökning. 1978 University of Lund. Department of Quaternary Geology. Report 16. Lund.

Huurre, Matti: Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin esihistoria. Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia I. Kuusamo. 1983

Julku, Kyösti: Kemin ja Tornion vanha raja. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys. 1991 Rovaniemi/Jyväskylä.

Koivunen, Pentti: Suomen Tornionlaakson esihistoriaa. Tornionlaakson historia I. Jääkaudelta 1600-luvulle. Toim. Olof Hederyd – Yrjö Alamäki – Matti Kenttä. Malung. 101-159. 1991

Korteniemi, Ismo: Peurahautojen ajoitus ja sijainti Tornionlaaksossa ja Pohjois-Pohjanmaalla. 1992 Tutkielma 30.4.1992 Oulun yliopisto Maantieteen laitos. (Painamaton).

Korteniemi, Markku: Pellon muinaisjäänteistä. Tornionlaakson vuosikirja 1987. Tornio. 55-91. 1987

1990 Lapinhaudat ja hautapyynti Tengeliön vesistön yläosassa. Kulttuurihistoriallinen ja topografinen tutkimus. Yleisen historian lisensiaatin-tutkimus. Oulun yliopisto. Historian laitos 14.5.1990. (Painamaton).

Kortesalmi, J. Juhani: Pohjois-Vienan poronhoito. Kansatieteellinen arkisto 41. 1996 Helsinki/Vammala.

Kostet, Juhani: Ylitornion Kenttämaan kaivaukset kesällä 1977. Faravid 2/78. Pohjois-1978 Suomen historiallisen yhdistyksen vuosikirja II. Rovaniemi. 29-62.

Kotivuori, Hannu – **Torvinen**, Markku: Länsi-Pohjan kiinteät muinaisjäännökset. Lapin 1992 seutukaavaliitto Julkaisu n:o 117 SARJA A. Rovaniemi.

Luhon, Ville: Die Suomusjärvikultur. Die Mittel- und Spätmesolitische Zeit in Finnland. 1967 Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja 66. Helsinki.

Lundholm, Kjell: Pysyvän asutuksen edellytykset. Tornionlaakson historia I. Jääkaudelta 1600-luvulle. Toim. Olof Hederyd – Yrjö Alamäki – Matti Kenttä. Malung. 160-178. 1991

Maanmittaushallitus: Suomen tiekartta GT 14, matkailukartasto. 1984

Maaperäkartta: Suomen geologinen yleiskartta N:o 26 Pello. Maanmittaushallituksen 1981 karttapaino, Helsinki.

Manker, Ernst: Skogslapparna i Sverige. Nordiska Museet: Acta Lapponica XVIII. Uppsala. 1968

- Manner**, Raimo – **Tervo**, Tapani: Lapin geologiaa hiekkarannoista tuntureiksi tulivuorista 1988 tasangoiksi. Rovaniemi.
- Nylén**, Bo: Suomen ja Pohjolan kasvit. Porvoo/Italy. 1995
- Okkonen**, Jari – **Petäjä-Ronkainen**, Anne: Geokemiallisia havaintoja Kemijokivarren 1996 kivikautisista asumuspainanteista. Meteli. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion tutkimusraportti 10. Oulu.
- Oksala**, Hilkka: Tengeliönjokiseutu kivikautisena kulttuuriympäristönä – muutoksia 1991 toimeentulossa, asutuksessa ja esineistössä 6000 vuoden aikana. Turun yliopisto Kulttuurien tutkimuksen laitos Suomalainen ja vertaileva arkeologia Pro gradu –tutkielma. (Painamaton).
- 1995 Ihmisen toimeentulomahdollisuudet ja asutuksen leviäminen kivikauden Tengeliönjokiseudulla. Tornionlaakson vuosikirja 1995. Toim. Henri Nordberg – Katariina Salo. Tornio. 123-144.
- 2002 Ajoitustuloksia Länsi-Lapista – kronologisia yllätyksiä? Arkeologipäivät 2001. 52-61. Painossa?
- Paasio**, Ilmari: Pieni jäkälä- ja sammalkirja. Keuruu. 1978
- Paulaharju**, Samuli: Lapin muisteluksia. Porvoo. 1962
- Perttunen**, Vesa: Pohjois-Suomen kallioperä. Acta Lapponica Fenniae No. 12. Geologinen 1984 Pohjois-Suomi. Toim. Ahti Silvennoinen. Rovaniemi. 7-28.
- Saarnisto**, Matti: Holocene emergence history and stratigraphy in the area north of the Gulf of 1981 Bothnia. Annales Academiae Scientiarum Fennicae, Series A, III Geologica-geographica 130. Helsinki.
- 1991 Tornionlaakson geologiset kehitysvaiheet. Tornionlaakson historia I. . Jääkaudelta 1600-luvulle. Toim. Olof Hederyd – Yrjö Alamäki – Matti Kenttä. Malung. 11-44.
- Shanks**, Michael: The life of an artifact in an interpretive archaeology. Fennoscandia Archeologica 1998 XV. Saarijärvi. 15-30.
- Tallgren**, Aarne-Mikael: Alkkulan kivi-pronssikauden löytö. Suomen Museo 1911. Helsinki. 1911 49-57.
- Teerijoki**, Ilkka: Tornionlaakson asutuskehitys 1600-1809. Tornionlaakson historia II. 1600- 1993 a luvulta vuoteen 1809. Toim. Olof Hederyd – Yrjö Alamäki. Jyväskylä. 11-44.
- 1993 b Paikallishallinto ja esivalta. Tornionlaakson historia II. 1600- luvulta vuoteen 1809. Toim. Olof Hederyd – Yrjö Alamäki. Jyväskylä. 98-119.
- Tegengren**, Helmer: En utdöd lappkultur i Kemi Lappmark. Studier i Nordfinlands kolonisations- 1952 historia. Acta Academiae Aboensis. Humaniora XIX.4. Åbo.
- Tikkanen**, Raija: Kulttuurin vaikutuksesta Lohijärven kasvillisuuteen. Faravid 2/78. Pohjois- 1978 Suomen historiallisen yhdistyksen vuosikirja II. Rovaniemi. 63-73.
- Vahtola**, Jouko: Tornionjoki- ja Kemijokilaakson asutuksen synty. Nimistötieteellinen ja 1980 historiallinen tutkimus. Studia historica septentrionalia 3. Rovaniemi.
- 1983 Uudisasutus ja lappalaisasutus Tornion- ja Muonionjoen vesistöalueella. Faravid 2/82. Pohjois-Suomen historiallisen yhdistyksen vuosikirja VI. Rovaniemi. 125-140.
- 1991 a Kansojen moninaisuus. Tornionlaakson historia I. . Jääkaudelta 1600-luvulle. Toim. Olof Hederyd – Yrjö Alamäki – Matti Kenttä. Malung. 179-211.
- 1991 b Kveenit kainulaiset. Tornionlaakson historia I. . Jääkaudelta 1600-luvulle. Toim. Olof Hederyd – Yrjö Alamäki – Matti Kenttä. Malung. 212-217.
- 1991 c Birkarlit `pirkkalaiset`. Tornionlaakson historia I. . Jääkaudelta 1600-luvulle. Toim. Olof Hederyd – Yrjö Alamäki – Matti Kenttä. Malung. 218-224.
- 1991 d Jokilaakson kylät ja yhteiskunta. Tornionlaakson historia I. . Jääkaudelta 1600-luvulle.

Toim. Olof Hederyd – Yrjö Alamäki – Matti Kenttä. Malung. 225-256.

Wahlberg, Erik: Ylitornion pitäjän asutus keskiajalta 1860-luvulle asti. Ylitornion
1976 kotiseutulaakunta. Ylitornio.

Wikström, Sten: Norrbotten – en studie om gränser. Luleå.
1982

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Kaivaustunnus: LLRA-00
Arkistotunnus: 9.IX.53, 54
Kamera: Nikon F-801s
Aihepiiri: Koekaivauskuvia Ylitornion Raanujärven Kuusikkorovasta
Filmilaatu: Mv.-negatiivit
Filmin n:o: 2. ja 3.
Kuvaaja: Hilikka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Aihe
19.	26.9.00	ESE-WNW	Löytöalue 1.
20.	26.9.00	E-W	Painanne 1. paalutettuna.
21.	26.9.00	ESE-WNW	Painanne 2.
22.	26.9.00	SSE-NNW	Painanne 3. rinteessä.
23.	26.9.00	S-N	Painanne 1., koeruutu 500/500, taso 1.
24.	27.9.00	S-N	Koeruutu 500/500, taso 2.
1.	28.9.00	E-W	Koeruutu 500/500, taso 3.
2.	28.9.00	E-W	Koeruutu 500/500, taso 4. (pohja).

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Kaivaustunnus: LLRA-00
Kamera: Fujica AZ-1
Objektiivi: 43-75 mm
Aihepiiri: Ylitornio, Raanujärvi, Kuusikkorova
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 2
Kuvaaja: Hilikka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Arkiston:o	Aihe
9	25.9.2000	S-N	24920	Yleiskuva kohti löytöaluetta 1.
10	25.9.2000	E-W	24921	Kuten edellä, eri suunnalta.
11	25.9.2000	N-S	24922	Kuten edellä.
12	25.9.2000	W-E	24923	Kuten edellä.
13	25.9.2000	SSE-NNW	24924	Asuinrinnettä, josta uusia painannehavaintoja.
14	26.9.2000	SSW-NNE	24925	Työkuva: vaaitus ilman aputyövoimaa.
15	26.9.2000	SSW-NNE	24926	Kuten edellä.
16	28.9.2000	E-W	24927	Painanne 1, koeruutu 500/500 entistettynä.

KASVINÄYTTEET

Paikka: Ylitornio, Raanujärvi, Kuusikkorova

Kerääjä: Hilikka Oksala

Lähteet: Paasio, Ilmari: Pieni jäkälä- ja sammalkirja. Keuruu 1978.

Nylén, Bo: Suomen ja Pohjolan kasvit. Porvoo/Italy 1995.

No.	Pvm.	Kohde	x	y	z	Taso/ kerros	Kp./ koje	m mpy	Tunnistetut lajit
8	26.9.00	Painanne 1. koeruutu	500	500	1.33 - 1.47	Pinta- kasvit	117.55/ 1.145	117. 365 - 117. 225	Puolukka Karhun?sammal

HIILINÄYTTEET

Paikka: Ylitornio, Raanujärvi, Kuusikkorova
Näytteenottaja: Hilikka Oksala

No.	Pvm.	Kohde	x	y	z	Taso/ kerros	Kp./ koje	m mpy	Paino g	Kuvaus
3	28.9.00	Painanne 1.	500. 23	500. 20	1.57	K. 3	117.55 /1.09	117. 07	< 1 g	

MAKROFOSSIILINÄYTTEET

Paikka: Ylitornio, Raanujärvi, Kuusikkorova
Näytteenottaja: Hilikka Oksala

No.	Pvm.	Kohde	x	y	z	Taso/ kerros	Kp./ koje	m mpy	Paino g	Kuvaus
2	26.9.00	Havainto- alue 1.				syv. 8.23 cm	117.55/ 1.145		845 g	Rikastunutta hienoa hiekkaa hiekkakuopan reunalta löytöpaikalta.
3	28.9.00	Painanne 1.	500. 0-50	500. 0-15	1.57	T. 3	117.55/ 1.09	117. 07	849 g	Mesoliittinen? Rikastunutta hienoa hiekkaa.

FOSFAATTINÄYTTEET

Paikka: Ylitornio, Raanujärvi, Kuusikkorova

Näytteenottajat: Hilikka Oksala

Taulukon sarakkeiden selitykset:

1. Turpeen paksuus (cm)
2. Huuhtoutumiskerroksen paksuus (cm)
3. Rikastumiskerroksen paksuus (cm)
4. Pohjamaan kuvaus
5. Näytteenottoseinämä (S, N, E, W)
6. Näytteenottosyvyys (cm)

No.	Pvm.	x	y	1.	2.	3.	4. Kuvaus	5.	6.
61	26.9.00	Hav.-	alue 1.	2	3-10	26	Yläosasta punertava vaalea pohjahiekka.	W	8
62	27.9.00	500	500	1			Ks. alla.		T. 2 n. 14
63	-"-	510	500	9	10	37	Puhdasta pohjamaata ei saavutettu; alinna tiivis karkea rikastunut sora.	N	n. 20
64	-"-	Pain. 2.		6	7	17	Hieno siltinsekainen, vaalean harmaankeltainen hiekka.	W	n. 13
65	-"-	Pain. 3.		6	9	42	Hieno keltainen siltinsekainen hiekka.	W	n. 16

HUOM.

Kerrosten paksuudet on ilmoitettu havaittuina maksimiarvoina. Näytteet on koottu huuhtoutumiskerroksen alta, rikastumiskerroksen yläosasta.

No.

- 61 Havaintoalue 1. oli yläosastaan häiriytynyt pintalöytöalue romahtaneen kuopan laidalla.
2. Voimakkaasti vaalean punertavaksi palanut hieno hiekka.
  3. Rikastumiskerros voimakkaan oranssin punainen.
  4. Ylemmän kerroksen vaihtumisraja selkeä.
- 62 Näyte koeruudusta, kerrosjärjestys poikkeava:
2. Vaaleankeltainen hieno hiekka n. 2 cm.
  3. Turve jatkuu n. 2 cm.
  4. Huuhtoutunut hieno hiekka n. 5 cm.
  5. Rikastunut hieno hiekka 41-44 cm.
  6. Vaalea pohjahiekka karkeahkosta silttiin.
- 63
2. Poikkeuksellisen voimakas harmaa hieno hiekka.
  3. Oranssi väri voimistui alempana.
- 64 Näytekuoppa kaivettiin painanteen 2. SSE-reunaan, n. 21 m peruspisteestä 500/500 WNW.
2. Kerrostumassa runsaasti juuria.
  3. Pohjaosassa anturamaakovettumia.
- Huuhtoutumis- ja rikastumiskerroksissa oli palamisen aiheuttamaa punerrusta. Ks. löytö 9.
- 65 Näytekuoppa kaivettiin painanteen 3. NNE-kulmaan, n. 16 m peruspisteestä 500/500 WSW.
2. Voimakkaan harmaata hienoa hiekkaa.
  3. Lievästi palamisen punertamaa (?) hienoa hiekkaa, alaosassa sorakiviä.

Kuva 1. Löytöalue 1. ESE-WNW. (Neg. n:o 2/19, OYAL 9.IX.53, 54 LLRA-00.)

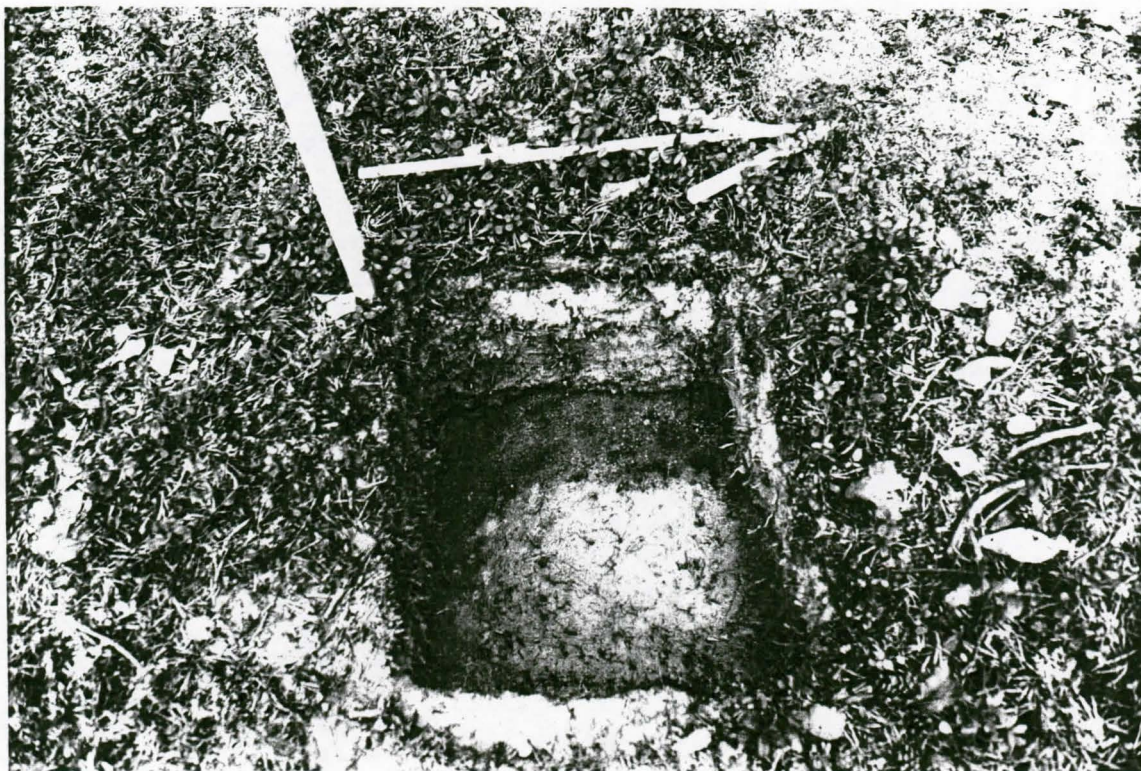
Kuva 2. Painanne 1. paalutettuna. E-W. (Neg. n:o 2/20 OYAL, 9.IX.53, 54 LLRA-00).

Kuva 3. Painanne 3. rinteessä. SSE-NNW. (Neg. n:o 2/22, OYAL 9.IX.53, 54 LLRA-00).

Kuva 4. Painanne 1, koeruutu 500/500, taso 1. S-N. (Neg. n:o 2/23, OYAL 9.IX.53, 54 LLRA-00).

Kuva 5. Koeruutu 500/500, taso 3. E-W. (Neg. n:o 3/1 OYAL 9.IX.53, 54 LLRA-00)

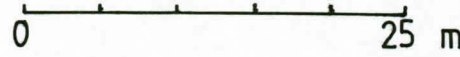

Kuva 6. Koeruutu 500/500, taso 4. (pohja). E-W. (Neg. n:o 3/2 OYAL 9.IX.53, 54 LLRA-00).

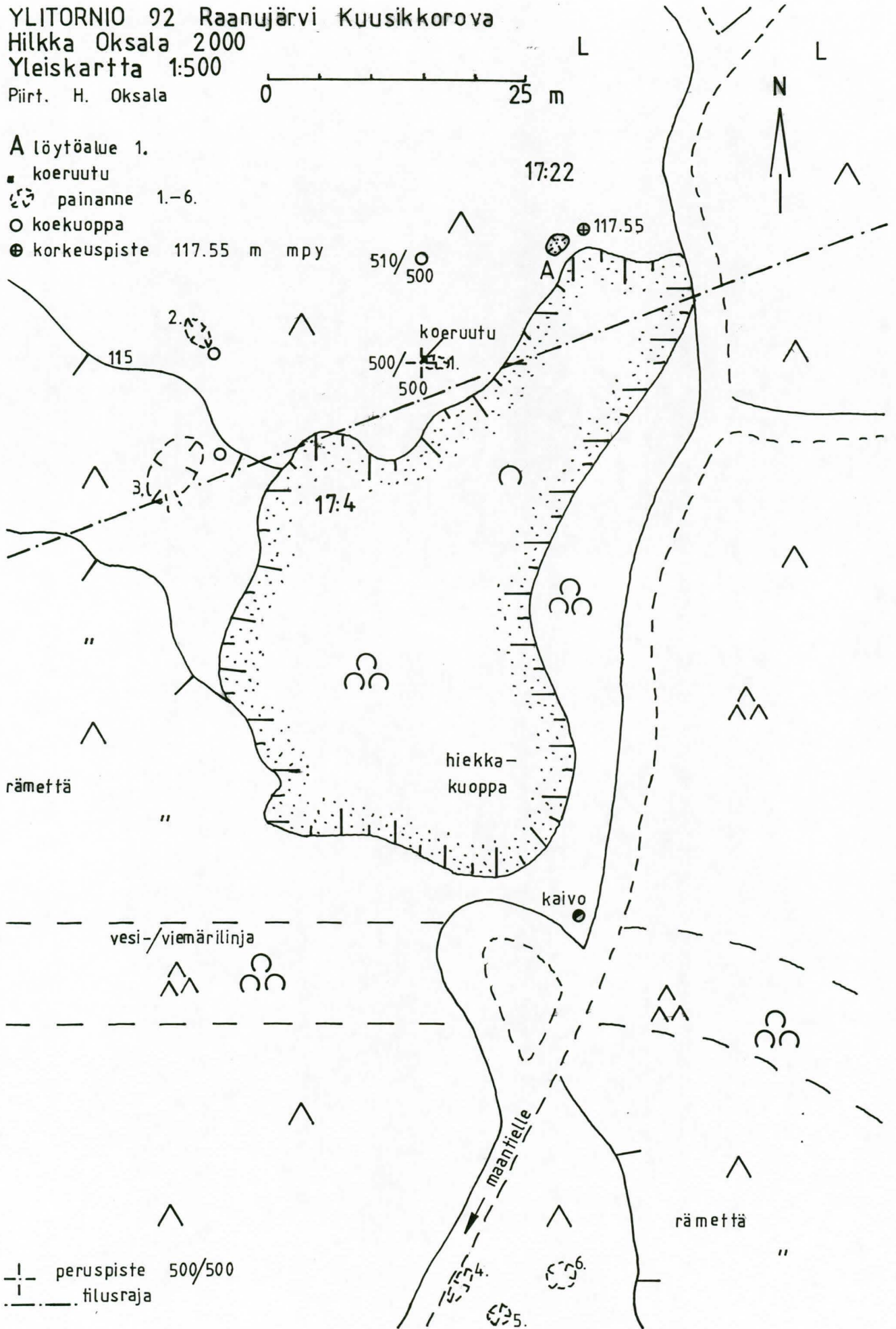

YLITORNIO 92 Raanujärvi Kuusikkorova
Hilkka Oksala 2000
Yleiskartta 1:500
Piirt. H. Oksala

A löytöalue 1.

- koeruutu
- ☉ painanne 1.-6.
- koekuoppa
- ⊕ korkeuspiste 117.55 m mpy

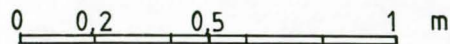

peruspiste 500/500
tilusraja

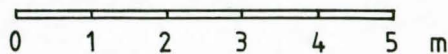
YLITORNIO 92 Raanujärvi Kuusikkorova
 Hilka Oksala 2000

Pintavaaituskartta

A. Painanne 1., koeruutu 500/500, mk 1:20

B. Fosfaattikuoppa 510/500, mk 1:100

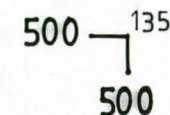
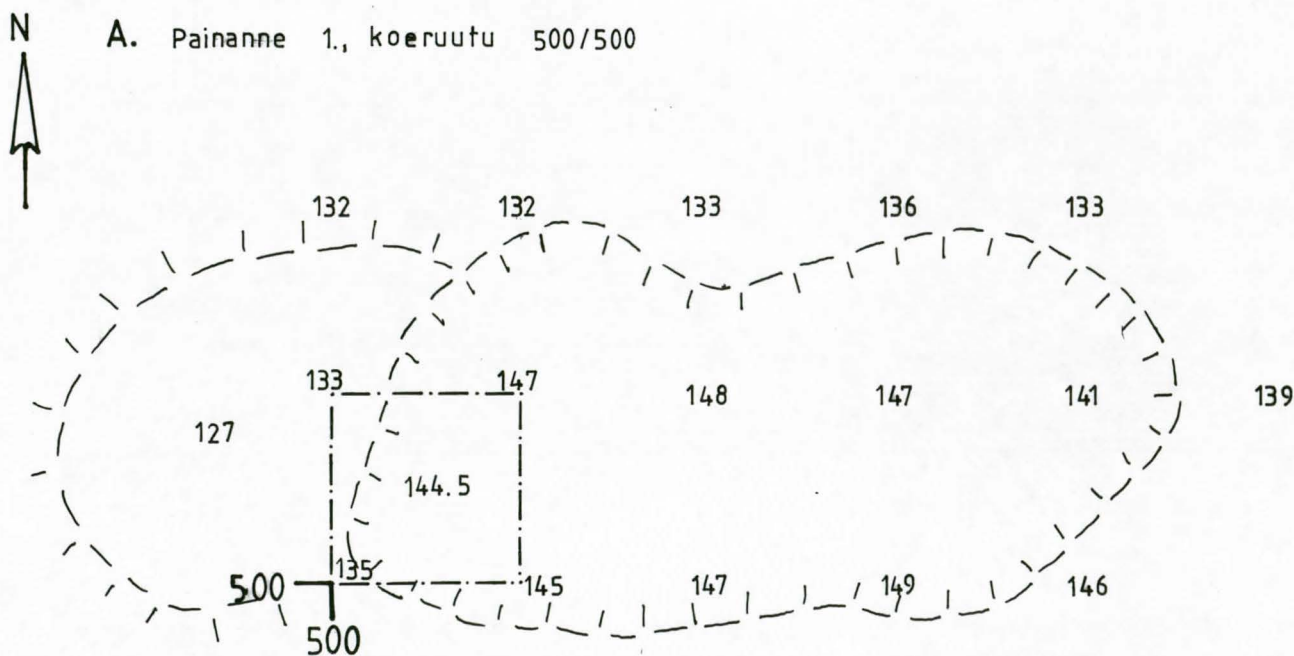
Kp. 117.55 m mpy, koje 114.5 cm

Piirt. H. Oksala

B. Fosfaattikuoppa
 510/500

510—⁹⁶

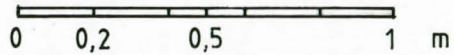
- Painanteen raja
- Koeruudun raja
- Kohouman raja

YLITORNIO 92 Raanujärvi Kuusikkorova
Hilka Oksala 2000

Tasokartta 1:20

Koeruutu 500/500

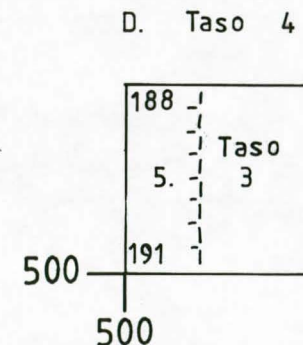
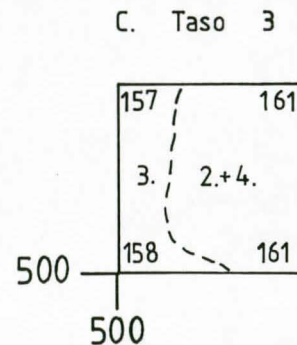
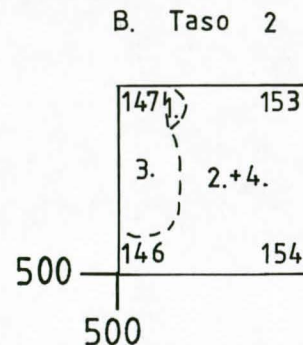
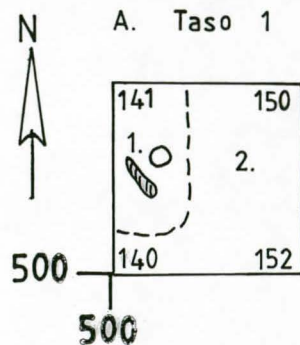
A.-D. Tasot 1-4

Kp. 117.55 m mpy

Koje A. 114.5, B. 113, C.-D. 109 cm

Piirt. H. Oksala

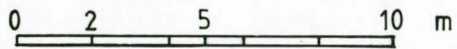
1. Huuhtoutunut tuhkamaisen hieno hiekka
  2. Sekoittunut kuiva vaaleankeltainen hieno hiekka
  3. Rikastunut hieno hiekka
  4. Runsasjuurinen siltinsekainen hieno hiekka
  5. Vaalea pohjahiekka, karkeahkosta silttiin
- Puun juuri
 Kivi

YLITORNIO 92 Raanujärvi Kuusikkorova

Milkka Oksala 2000

Fosfaattikartta 1:200

Kp. 117.55 m mpy, koje 113 cm

Piirt. H. Oksala

- Näytekuoppa
- ⊕ Merkitty muoviputkella
- F-64 Näytetunnus

510 ⊕

löytöalue 1

134
○
F-61

painanne 2

132
○
F-64

500 ⊕ painanne 1
500

160
○
F-65

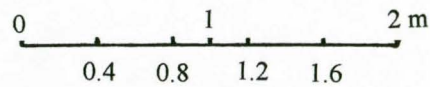
painanne 3

YLITORNIO 92 Raanujärvi, Kuusikkorova

Hilkka Oksala 2000

Painanne 1.

1. Pintavaaituskartta 1:40

Kp. 117.55 m mpy

Koje 28.10. 2001 1.03 m, abs. 118.58

Koje 26.9.2000 1.14 m, abs. 118.69

2. Pintaprofiilikartat 1:20

A. S-N poikittainen koordinaattilinja 499-502.2/501

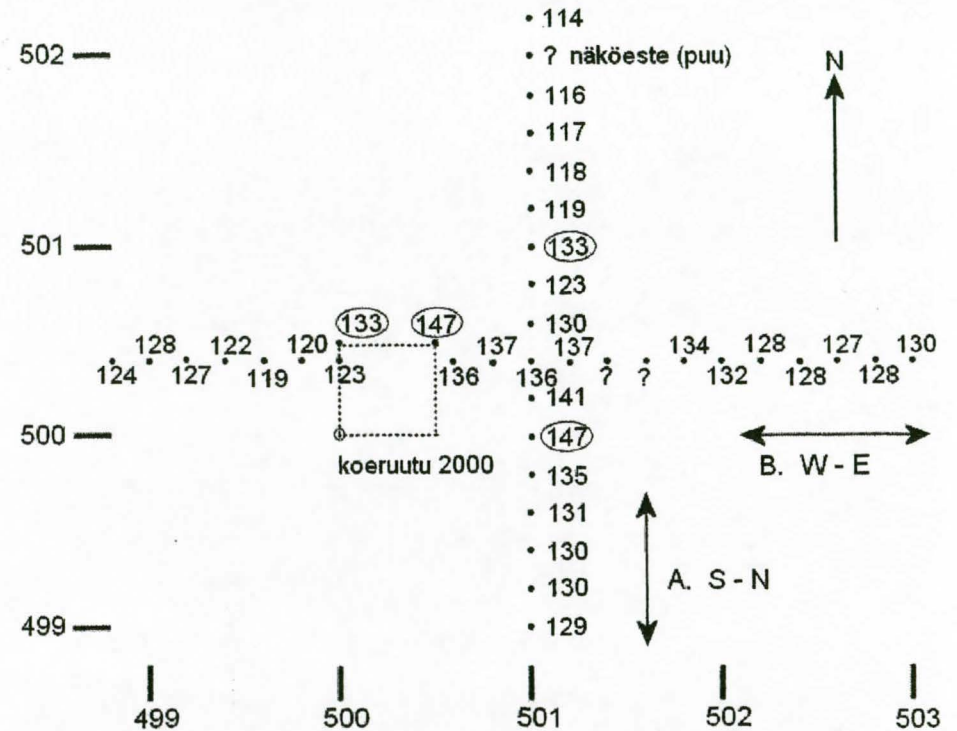
B. W-E pitkittäinen koordinaattilinja 500.4/498.8-503

(147) vaaitusluku v. 2000

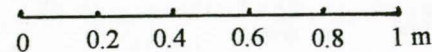
128 vaaitusluku v. 2001

Piirt. Hilkka Oksala

1. Pintavaaituskartta 1:40

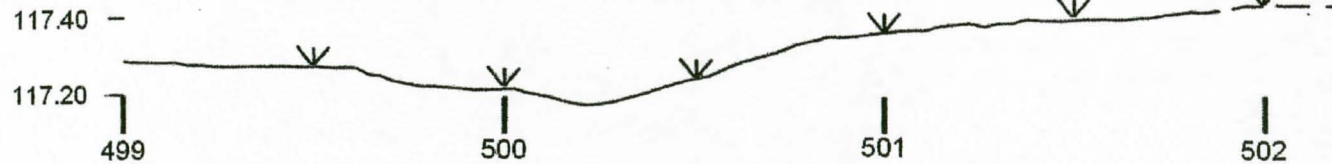

2. Pintaprofiilikartat 1:20

A. S - N poikkilinja 499-502.2/501

abs.

B. W - E pitkittäislinja 500.4/498.8-502.8

abs.

